

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Turist Rehberlerinin Kaynak Yönetimi Rol Tanımlarının Belirlenmesi^{*,**}

Hasret ULUSOY^{***a}, Özlem KÖROĞLU^b

^a Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Balıkesir, E-mail: hasretulusoy@balikesir.edu.tr, ORCID 0000-0003-1633-6804

^b Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Balıkesir, E-mail: okoroglu@balikesir.edu.tr, ORCID 0000-0002-3974-6120

Öz

Bu çalışmada, turist rehberlerinin kaynak yönetimi rol tanımlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca çalışmada turist rehberlerinin doğal kaynak ve kültürel kaynak kavramlarına ilişkin yapmış oldukları tanımların ve bu kaynaklara yönelik verdikleri örneklerin belirlenmesi de hedeflenmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 65 eylemli turist rehberi oluşturmaktadır. İlgili yazın taraması ve araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşme tekniği ile katılımcılardan veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizinden ve betimsel-yorumlayıcı analizden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda katılımcıların doğal ve kültürel kaynak kavramlarına ve kaynak yönetimi rolüne ilişkin tanımları kategorize edilmiştir. Doğal kaynakların “doğal güzellikler olmaları”, kültürel kaynakların ise “günümüze kadar ulaşmış olmaları” turist rehberleri tarafından en fazla tekrarlanan ifadeler olmuştur. “Nehirler” en sık tekrarlanan doğal kaynak örneği olurken, “antik kentler” en sık tekrarlanan kültürel kaynak örneği olmuştur. “Motive edici” ve “çevresel yorumcu” olmak üzere iki tema altında yer alan kodlardan en sık tekrarlananlar sırasıyla “bilgi aktarma” ve “koruma”dır. Turist rehberlerinin verdikleri cevaplar dikkate alındığında, rehberlerin doğal ve kültürel kaynaklara karşı sorumlulukları bulunduğu ve kendilerini bu kaynakları koruma konusunda sorumlu hissettikleri söylenebilmektedir. Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulamaya dönük somut öneriler sunulmuştur. Kaynakların önemi ve sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne yönelik tanımların belirlenmesinin farkındalık yaratarak, yazına ve uygulamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal Kaynak, Kültürel Kaynak, Kaynak Yönetimi Rolü, Turist Rehberi.

Determination of Resource Management Role Definitions of Tourist Guides

Abstract

In this study, it is aimed to determine tourist guides' resource management role definitions. In addition, it is aimed to identify tourist guides' definitions regarding the concepts of natural resources and cultural resources as well as the examples given for these. Single case-holistic design, one of the qualitative research methods, is used in the research. The sample of the research consists of 65 active tourist guides. Responses are received from the participants with in-depth interview technique by using a semi-structured interview form prepared in line with the relevant literature review and the purpose of the research. Content analysis and descriptive-interpretive analysis are used to analyze the data. As a result of the analysis, the participants' definitions regarding natural and cultural resource concepts and the role of resource management are categorized. This is a result of the fact that natural resources consists natural beauties and cultural resources have reached the present day have been the most emphasized expressions by tourist guides. “Rivers” are the most frequently repeated examples of natural resources, while “ancient cities” are the most frequently repeated examples of cultural resources. Among the codes under two themes, “motivator” and “environmental interpreter”, the most frequently repeated codes are “information transfer” and “protection”, respectively. Considering the answers given by the tourist guides, it can be said that the guides have responsibilities towards natural and cultural resources, and they feel responsible for protecting these resources. In line with the results of the research, concrete suggestions for the improvement of practice are presented. It is thought that determining the definitions for the resource management role of tourist guides within the framework of the importance of resources and sustainability understanding will contribute to the literature and practice by raising awareness.

Keywords: Natural Resource, Cultural Resource, Resource Management Role, Tourist Guide.

JEL CODE: L83

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 29.07.2021

Birinci Düzeltme : 23.08.2021

Birinci Düzeltme : 27.09.2021

Kabul : 09.11.2021

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Ulusoy, H. & Köroğlu, Ö. (2021). Turist Rehberlerinin Kaynak Yönetimi Rol Tanımlarının Belirlenmesi, Turizm Akademik Dergisi, 8 (2), 89-110.

* Bu makale, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Doktora Programı kapsamında, Prof. Dr. Özlem Köroğlu danışmanlığında hazırlanmakta olan ve Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projesi Birimi tarafından BAP 2020/022 numaralı proje ile desteklenmekte olan “Doğal ve Kültürel Kaynakların (Çekiciliklerin) Korunmasında Turist Rehberlerinin Kaynak Yönetimi Rolüne Yönelik Ölçek Geliştirme ve Uygulama Çalışması” başlıklı Doktora tezinin savunması için Balıkesir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin 41 (2) maddesinde belirtilen ön koşul gereğince hazırlanmıştır.

** Bu çalışma için Balıkesir Üniversitesi 16.03.2020 tarihli 2020/2 toplantı sayılı “Etik Kurul Onayı” alınmıştır.

*** Sorumlu yazar e-posta: hasretulusoy@balikesir.edu.tr

GİRİŞ

Turist rehberleri, turizm sektörünün önemli yapı taşlarından biri olan (Koroğlu, Koroğlu & Sarıoğlu, 2007), farklı kültür ve coğrafyalara mensup olan turistlere hizmet vererek yerel halk ve turist arasında köprü kuran (Dahles, 2002; Zhang & Chow, 2004), ülkeyi ziyaret eden turistlerle etkileşim halinde olan ve ziyaretleri boyunca onlarla en fazla vakit geçiren bireylerdir (Ahipaşaoğlu, 2006). Turist rehberleri, ayrıca sahip oldukları beceriler sayesinde belirli bir yöre ve kültür hakkındaki bilgileri turistlere aktaran kültür elçileridir (Ap & Wong, 2001).

Rol kavramı, belli bir işlev ile görev atfedilen bireyden beklenen davranış olarak tanımlanmakta (Topuz, 2006) ve turist deneyimlerinin şekillenmesinde büyük bir etkiye sahip olan turist rehberleri için önem arz etmektedir (Aslan & Çokal, 2016). Yapılan çalışmalarda, turist rehberlerinin eğitici, bilgi çeşmesi, büyükelçi, diplomat, grup animatörü, grup lideri veya grubu disipline eden kişi, kurye, danışman, yol gösterici, bakıcı, çevirmen bilgi aktarıcı, açıklayıcı, kılavuz, denge sağlayıcı ve organizatör gibi rolleri üstlendikleri belirtilmiştir (Ap & Wong, 2001; Dahles, 2002; Holloway, 1981; Leclerc & Martin, 2004; Zhang & Chow, 2004). Cohen (1985) tarafından yapılan çalışmada ise turist rehberlerinin yol gösterici ve danışman rolüne değinilmiştir ancak bu roller, daha sonra yeniden adlandırılmış; yol gösterici yerine “lider”, danışman yerine “arabulucu” terimleri kullanılmıştır (Koroğlu, 2013). Cohen (1985) tarafından ortaya atılan model, Weiler ve Davis (1993) tarafından geliştirilerek, modele “kaynak yönetimi” rolü eklenmiştir. Böylelikle turist rehberlerinin, turistlerin bölgeye olan etkilerini azaltması ve uzun süreli korumaya yönelik olarak olumlu turist davranışlarını teşvik etmesi kolaylaşmaktadır (Howard, Thwaites & Smith, 2001).

İlgili yazın incelendiğinde, turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne ilişkin çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir (Howard ve ark., 2001; Koroğlu, 2013; Koroğlu, Koroğlu & Alper, 2012; Weiler & Davis, 1993). Koroğlu (2013) çalışmasında turist rehberlerinin doğal ve kültürel çevre ile turistler arasında bir “kilit taşı” rolü üstlendiğini, doğal ve kültürel çevre ile turistler arasında bir köprü görevi gördüğünü ve sürdürülebilir turizm açısından önemli sorumluluklar üstlendiklerini ifade etmektedir. Bu bağlamda turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolünün hem doğal hem de kültürel kaynakları kapsadığı görülebilmektedir. Yapılan çalışmalar da bu durumu desteklemektedir (Beck, Cable & Knudson, 2018; Karacaoğlu & Yolal, 2019; Koroğlu, 2013; Koroğlu & Güzel, 2014; Koroğlu, Hacıoğlu & Ulusoy, 2017; Koroğlu & Karaman, 2014; Koroğlu ve ark., 2012; Tetik Dinç, 2019; Weiler & Black, 2015; Yamada, 2011; Yenipınar & Eser, 2015). Doğal ve kültürel kaynakların

korunması ve sürdürülmesinde turist rehberinin ziyaret edilen yere ilişkin ifade ettikleri söylemler, korunan değerlere yönelik verilen mesajlar ve burada sergilediği davranışlar, kısa ve uzun vadede turistlerin düşüncelerini, hislerini ve davranışlarını etkilemektedir (Weiler & Ham, 2001). Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacı ve alt amaçları göz önünde bulundurularak aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Turist rehberleri doğal kaynak kavramını nasıl tanımlamaktadır? Turist rehberleri doğal kaynakları nasıl örneklendirmektedir?
2. Turist rehberleri kültürel kaynak kavramını nasıl tanımlamaktadır? Turist rehberleri kültürel kaynakları nasıl örneklendirmektedir?
3. Turist rehberleri kaynak yönetimi rolünü nasıl tanımlar?

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Doğal Kaynaklar

Doğada bulunan, insan emeği dışındaki ürünlerden oluşan, bireylerin refah seviyelerini geliştirmek üzere kullanılan toprak, orman, su, yaban hayatı, otlak ve mineral gibi doğal çevre unsurlarının büyük bir kısmı doğal kaynak olarak tanımlanmaktadır (Kurdoğlu, 2012). Varlığını kendisi sürdürebilen ve yenileyebilen (su, toprak, ormanlar, yaban hayatı vb.) kaynakların yanı sıra tüketim hızına nispeten çok daha yavaş bir hız ile jeolojik süreç içinde oluşan varlıklar (petrol, madenler, doğal gaz ve kömür vb.) da bulunmaktadır (Dunster & Dunster, 1996). Kendine özgü dinamiğe ve faaliyete sahip olan doğal kaynaklar, türleri ve özellikleri ile alınan yönetim kararlarını doğrudan etkilemektedir (Yılmaz, 2002).

Turistlerin destinasyon seçimlerinde doğal kaynakların önemli rolü bulunmaktadır. Bu doğrultuda doğal kaynaklar, bir yörenin sahip olduğu doğal çekicilikleri oluşturarak turizm potansiyelini zenginleştirmektedir. “İklim ile ilgili özellikler, bitki örtüsü, sular, yaban hayatı, flora ve fauna, endemik türler, doğal manzaralar ve jeomorfolojik özellikler”, turizmde doğal kaynaklara dayalı çekicilikler arasında yer almaktadır (Bahadır, 2013: 292; Şahin & Yılmaz, 2009: 221). Doğal kaynak olarak nitelendirilebilen çekiciliklere aşağıda yer verilmiştir (Priskin, 2001):

- Çiçek çeşitliliği; bitki örtüsü topluluklarının türü ve çeşitliliği,
- Doğal çeşitlilik; peyzaj özellikleri,
- Rekreasyon fırsatı; yüzme, yürüyüş, bisiklete binme, doğa yürüyüşü gibi rekreasyon faaliyetleri,

- Macera fırsatı; dik arazide dört tekerlekten çekiş, kum sörfü, kayma gibi faaliyetler,
- Körfez veya denizden uzaktaki su kütlesi; burun veya göl tarafından korunan kıyı şeridi, sulak alan,
- Kayalık kıyı şeridi/kayalıklar; kayalık yüzeyler, burun, kayalıklar,
- Kumlu plaj; düz kumsalların hâkim olduğu kıyı şeridi,
- Güzel manzaralar; peyzajın daha geniş bir görünümünün görülebildiği bir alan,
- Bilimsel açıdan yapısı özel olan yerler; kaya çıkıntıları, zeminde derin delikler gibi olağandışı özelliklere sahip alanlar veya bir doğa rezervi gibi çok yüksek biyolojik çeşitliliği barındıran arazi kullanım hakkına sahip alanlar,
- Jeolojik özellik; mağaralar, büyük kayalar ve kırçtaşı sütunlar.

Kültürel Kaynaklar

Arkeolojik kaynakları, geçmişten günümüze ulaşmış kalıntı ve yapıları, müze koleksiyonlarını ve yaşayan gelenekleri içeren, oldukça geniş kapsamlı bir kavram olan kültürel kaynak (McManamon & Hatton, 2003), toplumların kültürleri dolayısı ile değer verilen tüm özellikler olarak nitelendirilebilmektedir (King, 2011). Kültürel kaynaklar, insan yapımı fiziksel özellikleri bünyesinde barındırmakta, insanların geçmiş deneyimlerini ifade etmekte, belirli bir insan grubuna özgü olmakla birlikte, toplumun var oluşunun bir kanıtı olarak kültürel kimliği simgelemektedir

(Ezenagu & Iwuagwu, 2016; Jansen-Verbeke, 2008). Kültürel kaynaklar arasında “inançlar, dil, giyim-kuşam, yeme-içme, festivaller, müzik, danslar, halk masalları, normlar, değerler, tapınaklar, kutsal bahçeler, dini yapılar, savaş alanları, sanat, zanaat, el sanatları, geleneksel evler ve geleneksel mimari” örnek verilebilmektedir (Ezenagu & Iwuagwu, 2016: 1-2; Farrell, 2011: 298; Güneş, Pekerşen, Nizamlioğlu & Ünüvar, 2019: 10; Hunter, 2011: 95; Jansen-Verbeke & Lievois, 2008: 19; McManamon, 2003: 51; McNally, 2011: 172; Perley, 2011: 203; Philipp, 1993: 295). Bu bağlamda kültürel kaynaklar, hem somut varlıkları bünyesinde barındırmakta hem de somut olmayan unsurları kapsamaktadır (Ellis, 2011; Jansen-Verbeke, 2007; McManamon, 2003; Morse-Kahn, 2011).

Tarih, din ve kültür olgusu, bir destinasyona turist çeken unsurlar arasında yer almakta ve önemli turistik kaynakları oluşturmaktadır. Bu turistik kaynaklar içinde anıtlar, tarihi şehirler ve müzeler bulunmaktadır (Coccosis, 2008). Ayrıca kültürel turizm kaynakları arasında “kültür, tarihi olaylar, dil, inanç merkezleri, festivaller, mimari unsurlar, miras çekicilikleri, sanat ve spor faaliyetleri, el sanatları, yerel yiyecek ve içecekler, temalı etkinlikler ve geziler” yer almaktadır (Haberal, 2015: 127; Kızırmak & Kurtuldu, 2005: 106). Doğal ve kültürel çevrenin tahrip edilmemesi ve korunması bazı koşullara bağlıdır. Bunlar; turların plan ve programına uygulanması, seçilen rotada kurallara uyulması ve eğitilmiş rehber eşliğinde gezilmesi şeklinde sıralanabilmektedir (Haberal, 2015).

Kaynak Yönetimi Rolü

Turist rehberlerinin gruba ve bireye odaklanmalarını yanı sıra çevreye de odaklanmaları gerektiği belirtilerek liderlik ve arabuluculuk olmak üzere iki temel

Tablo 1. Turist Rehberlerinin Roller

	Dış Yönelimli (Dışsal) (Tur grubunun dışından kaynaklanan)	İç Yönelimli (İçsel) (Tur grubunun içinden kaynaklanan)
Liderlik Rolü	Enstrümantal Liderlik Yol gösterme, ulaşım, emniyet ve güvenlik sağlamaktadır.	Sosyal Liderlik Grup içindeki uyumu sürdürmektedir.
Arabuluculuk Rolü	Etkileşimsel Arabuluculuk Tehdit içermeyen bir ortam sağlamaktadır.	Öğretici/İletişimci Arabuluculuk Bilgi aktarmakta ve yorumlamaktadır.
Kaynak Yönetimi Rolü	Motive Edici Bölge üzerindeki etkiyi azaltmaktadır.	Çevresel Yorumcu Uzun dönemli davranışları teşvik etmektedir.

Kaynak: Cohen, E. (1985). The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role. *Annals of Tourism Research*, 12 (1), 5-29.

Howard, J., Thwaites, R. & Smith, B. (2001). Investigating The Role of The Indigenous Tour Guide. *Journal of Tourism Studies*, 12 (2), 32-39.

Weiler, B. & Davis, D. (1993). An Exploratory Investigation Into The Roles of The Nature-Based Tour Leaders. *Tourism Management*, 14 (2), 91-98.

role “kaynak yönetimi” rolü eklenmiştir. Kaynak yönetimi rolü, “motive edici rol” ve “çevresel yorumcu rol” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Weiler & Davis, 1993). Turist rehberlerinin motive edici rolü, “turistlerin doğal ve kültürel çevreye ilişkin olumsuz etkilerini en aza indireyecek davranışlar sergilemelerini”, çevresel yorumcu rolü ise, “doğanın ve mirasın yorumlanması vasıtasıyla uzun vadede sorumlu turist davranışının geliştirilmesini, değerinin farkına varılmasını ve kaynak değerlerin korunmasını” ifade etmektedir (Black, 2007: 318; Çapar & Yenipınar, 2017: 403; Haig & McIntyre, 2002: 41; Howard ve ark., 2001: 33; Hu, 2007: 30; Pereira & Mykletun, 2012: 78; Poudel, Nyaupane & Timothy, 2013: 46; Rabotić, 2010: 1-2; Randall & Rollins, 2005: 2; Randall & Rollins, 2009: 359; Weiler & Davis, 1993: 97). Turist rehberlerinin rollerine ilişkin yapılan modelleme çalışmaları değerlendirildiğinde, turist rehberlerinin temelde liderlik, arabuluculuk ve kaynak yönetimi rolü bulunduğu görülmektedir. Tablo 1’de Cohen (1985), Weiler & Davis (1993) ve Howard ve ark. (2001) tarafından yapılan çalışmalardan derlenen bir matris bulunmaktadır.

Turist rehberleri, turistler ile doğal ve kültürel çevre arasındaki etkileşimde önemli rol oynamaktadır (Haig & McIntyre, 2002). Söz konusu unsurlar arasında bir bağ oluşturarak turistlerin bu bağı anlamalarına yardımcı olmakta ve sürdürülebilir turizm bağlamında önemli sorumluluklar yüklenerek turistlerin tutum ve davranışlarını yönlendirebilmektedir (Köroğlu, 2013). Turist rehberleri aynı zamanda, çevreye olan olumsuz etkiler konusunda turist uyarma, kaynakları koruma ve kaynak yönetimi faaliyetleri konusunda kamuoyunu ve ilgilileri bilgilendirme hususlarında önem arz etmektedir (Ryan & Dewar, 1995). Turistlerin etkilerini en aza indirme, çevreye karşı duyarlı olmayı ve korumayı teşvik etme, turistlerin bu konudaki tutum ve davranışlarını etkileme hususunda turist rehberlerinden şu şekilde bahsedilmektedir (Ballantyne & Hughes, 2001):

- Turistlerin ve turizmin doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirmektedir.
- Doğal çevrenin takdir edilmesi ve korunmasını teşvik etmektedir.
- Turistlerin miras/ekoloji vb. değerlerine ilişkin tutumlarını değiştirmektedir.
- Korunan alanlara gelen ziyaretçiler ve genel olarak daha geniş çevresel konularla ilgili olarak insanlar için anlayış, değerlendirme, destek ve uygun davranışları teşvik etmektedir.
- Turistlere, davranışlarını çevre üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacak şekilde değiştirmeleri için ilham vermektedir.

Kaynak yönetimi kavramı ilgili yazına Weiler ve Davis (1993) tarafından eklenmiştir. Daha sonra konuya ilişkin yapılan çalışmalarda turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolü vurgulanmış ve bu rolün öneminden bahsedilmiştir (de Lima, 2016; Haig & McIntyre, 2002; Howard ve ark., 2001; Hu, 2007; Köroğlu, 2013; Köroğlu & Güzel, 2014; Köroğlu ve ark., 2012; Pereira & Mykletun, 2012; Randall & Rollins, 2005; Randall & Rollins, 2009; Toker, 2011). Ancak yazında turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolünü nasıl tanımladıklarına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rol tanımlarının belirlenmesinin ve bu doğrultuda uygulamaya dönük öneriler sunulmasının, turist rehberlerinin sundukları hizmetin kalitesinin artmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca kaynak yönetimi rolünün bilinirliğinin artırılmasının sürdürülebilir turizm anlayışına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu çalışmanın kaynak yönetimi rolüne vurgu yaparak kaynakların önemini anlaşılmasına katkı sağlaması ve gelecekte yapılması planlanan çalışmalara ışık tutması beklenmektedir. Çalışma, kaynak yönetimi rolüne ilişkin yapılan tanımlamaların belirlenmesi ve mevcut durumun tespitinin turist rehberlerinde farkındalık yaratacağı düşüncesi ile yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolünü ele alması; yazına katkı sağlaması ve turist rehberlerine mesleki farkındalık kazandırılması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül tek durum deseni, daha önce çalışılmayan veya ulaşılamayan durumlar için kullanılabilir. Bu durumların çalışılması, “belirli bir konunun su yüzüne çıkması ve daha sonra yapılacak olan araştırmalara temel oluşturması ya da yol göstermesi” bakımından gelecek araştırmalar için önem arz etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016: 301). Bu çalışma, turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne ilişkin ölçek geliştirme çalışmasının alt yapısını desteklemek amacıyla hazırlanmış bir ön çalışma niteliğindedir. Bu çerçevede turist rehberlerinin kavrama ilişkin bilgilerinin ve farkındalıklarının olup olmadığı; bu kavrama ilişkin tanımlarının neler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Tanımların çeşitliliği ve turist rehberlerinin kavrama ilişkin farkındalıkları gözetilerek nitel araştırmalarda genellikle ulaşılan katılımcı sayısından daha fazla kişiye ulaşılmıştır. Konunun kapsamı gereği veri doygunluğuna ulaşılabilmesi için nitel araştırmalarda genellikle ulaşılan katılımcı sayısından daha fazla kişiden veri toplanması gerekmektedir. Böylelikle veri doygunluğuna ulaşılabildiğinde görüşmeler sonlandırılmıştır.

Daha derinlemesine bilgi edinmek istendiğinden nitel araştırmalarda örneklem amaçlı olarak belirlen-

mektedir. Böylelikle çalışma kapsamına uygun örneklem seçilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016). Çalışmanın evrenini T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belgeli eylemli turist rehberleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise bu evrenden amaçlı örnekleme yönetimi ile seçilen 65 turist rehberidir. Katılımcılara amaçlı örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Turist rehberleri, mesleklerini icra ederken sergiledikleri rollerden biri olan kaynak yönetimi rolünü daha net tanımlayabilecekleri için araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Patton (2002) tarafından amaçlı örnekleme yönteminin, "derinlik çalışmaları için bilgi açısından zengin durumlar seçilmesini sağladığı ve bilgi açısından zengin durumların araştırma amacı için önem taşıyan konular olduğu" ifade edilmektedir (Aktaran Glesne, 2015: 59). Çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve kartopu örnekleme birlikte kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede, "önceden belirlenmiş biz dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması" temel anlayış olarak benimsenmektedir. Söz konusu olan ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016: 122). Rehberlik hizmeti veren ve çalışma kartına sahip olan eylemli turist rehberleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sönmez & Alacapınar (2014),

kartopu örneklemini; araştırmaya katılım gösteren bireyler ile konuşup onların önerileri vasıtasıyla uygun katılımcıların araştırmaya dahil olması şeklinde ifade etmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan turist rehberlerine ilişkin demografik özelliklere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın amacı çerçevesinde ilgili yazına dayandırılarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Daha sonra görüşme formu için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Beş uzman görüşü alınmış, yapılan düzenlemeler ile altı pilot görüşme yapılarak sorularda düzenlemelere gidilmiştir. Böylelikle ölçek geliştirmeye ilişkin sürecin ilk aşaması olan görüşme sorularının son hali verilmiştir. Hazırlanan görüşme formunun etik açıdan uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla, Balıkesir Üniversitesi 16.03.2020 tarihli 2020/2 toplantı sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

Görüşme soruları kapsamında uzman görüşleri doğrultusunda turist rehberlerine kaynak yönetimi rolü tanımları sorulmadan önce, kaynaklar konusunda farkındalığa sahip olup olmadıklarını öğrenmek amacıyla soru sorulması gerektiği saptanmıştır. Böylelikle uzman görüşü ile kaynak yönetimi kavramının turist

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=65)

<i>Demografik Özellikler</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Demografik Özellikler</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Demografik Özellikler</i>	<i>Sıklık (f)</i>
<i>Cinsiyet</i>		<i>Yabancı Dil/Diller**</i>		<i>Mesleki Tecrübe Süresi</i>	
Kadın	22	İngilizce	59	5 yıl ve altı	10
Erkek	43	Almanca	11	6-10 yıl	12
<i>Yaş</i>		Fransızca	1	11-20 yıl	28
18-25 yaş	1	Çince	5	21-30 yıl	13
26-35 yaş	20	Japonca	2	31 yıl ve üstü	2
36-45 yaş	26	İspanyolca	7	Bağlı Olunan Meslek Odası	
46-55 yaş	11	Urduca	1	İRO	30
56 yaş ve üzeri	7	Hintçe	1	NERO	5
<i>Medeni Durum</i>		Yunanca	1	ÇARO	8
Evli	28	İtalyanca	3	GARO	8
Bekar	37	Rusça	3	İZRO	3
<i>Eğitim Durumu</i>		Bulgarca	1	ANRO	3
Ön Lisans	6	Hollandaca	2	TRO	5
Lisans	48	Çalışma Şekli		ŞURO	1
Yüksek Lisans	9	Acentaya Bağlı	8	ARO	1
Doktora	2	Serbest	56	BURO	1
<i>Mesleki Rehberlik Eğitimi</i>		Müze Rehberi	1	Çalışma Alanı	
Ön Lisans	16			Ülkesel	63
Lisans	27			Bölgesel	2
Tezsiz Y. Lisans	1				
Bakanlık Kursu	21				

**Birden fazla dilde rehberlik hizmeti veren turist rehberleri sebebiyle sıklıklar katılımcı sayısının üstündedir.

rehberlerinin zihninde daha iyi yer etmesini sağlamak için doğal/kültürel kaynak tanımlarının neler olduğu soruları eklenmiş, ayrıca örneklerle bunu zenginleştirmeleri istenmiştir. Hazırlanan sorular ile yapılan pilot görüşmelerde turist rehberlerine yalnızca “Doğal/kültürel kaynağı nasıl tanımlasınız” sorusunu sormanın bilgi alma açısından yetersiz kaldığı tespit edilerek “Doğal/kültürel kaynaklar denildiğinde aklınıza neler geliyor?” sorusu da eklenmiş, böylece konuya ilişkin daha detaylı aktarım yapımları sağlanmıştır.

Bu çalışma, turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne ilişkin ölçek geliştirme çalışması kapsamında hazırlanan araştırmanın bir parçasıdır. Bu doğrultuda, turist rehberleriyle yapılan görüşmede öncelikle madde havuzuna katkıda bulunacak yeterlilikte olup olmadıklarının anlaşılması amacıyla tanımlayıcı nitelikte olan ve kaynak yönetimi rolüne ilişkin tanımları ele alan bu araştırmanın soruları sorulmuştur. Ardından turist rehberlerinin ölçek madde havuzunu oluşturabilmek için yeterli düzeyde bilgi verebilecekleri anlaşılması ve madde havuzunun oluşturulması için her bir görüşmeye devam edilmiştir. Bu çerçevede bu çalışma içerisinde yer alan görüşme soruları, ölçek geliştirmeye ilişkin oluşturulan görüşme sorularının bir kısmı olup, ölçek geliştirme süreci kapsamında hazırlanan görüşme soruları içerisindeki ilk üç soruyu kapsamaktadır.

Kavramsal çerçeve bağlamında hazırlanan, uzman görüşleri ve pilot görüşmeler ile güncellenen açık uçlu görüşme sorularına eklenen ve araştırma kapsamında analizleri gerçekleştirilen sorulara aşağıda yer verilmiştir:

1. Doğal kaynağı nasıl tanımlarsınız? Doğal kaynaklar denildiğinde aklınıza neler geliyor? Örneklendirir misiniz?
2. Kültürel kaynağı nasıl tanımlarsınız? Kültürel kaynaklar denildiğinde aklınıza neler geliyor? Örneklendirir misiniz?
3. Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolünü nasıl tanımlarsınız?

Araştırmanın verileri katılımcılar ile derinlemesine görüşme yapılarak elde edilmiştir. İçinde bulunulan pandemi koşulları sebebiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilememiş, telefon görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeler, görüşme sorularının ilk üçü dahilinde 15-25 dakika arasında sürmüştür; 20 Mayıs 2020 ve 16 Haziran 2020 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Katılımcılardan alınan cevapların çeşitlilik arz etmesi bakımından katılımcı sayısı fazla tutulmuş, ancak verilen cevapların sıkça tekrar edilmesi üzerine verilerin yeterli olduğu düşünülerek görüşmeler sonlandırılmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcıların da izinleri dahilinde ses kayıtları alınmıştır.

Katılımcılara ses kayıtlarının yalnızca araştırmanın amacı kapsamında kullanılacağı ifade edilmiş, ses kaydı alınmasında katılımcıların itirazı bulunmamıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Katılımcılarla etkili ve etkin iletişim kurularak çalışmanın inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır. Etkin iletişim sayesinde katılımcılardan daha samimi yanıtlar alınmış; böylelikle verilerin geçerliliği sağlanmıştır. Ayrıca katılımcılardan yanıtlarına ilişkin teyit alınmış, net olmayan söylemlerden kast ettikleri sorularak geri bildirim alınmıştır. Son olarak katılımcıların verdiği yanıtlardan elde edilen tema ve kodlar alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş, böylelikle yapılan tema ve kod işleminin doğruluğu kontrol edilerek araştırmanın iç geçerliliği sağlanmıştır. Araştırmanın objektifliğini sağlamak amacıyla katılımcıların verdiği yanıtlar doğrudan alıntılar şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve kartopu örnekleme yöntemlerine başvurulmuş, eylemli turist rehberleri örnekleme seçilmiş ve katılımcılardan yeni katılımcılara yönlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca araştırma verilerinden oluşan tema ve kodlar açık bir şekilde ifade edilerek benzer çalışma yürütecek olan araştırmacılar için tekrarlanma kolaylığı sağlanmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcılara her aşamaya ilişkin detaylı bilgiler sunularak güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda, tüm sürecin ve takip edilen her yolun detaylı bir şekilde tanımının yapılması güvenilirliği artırmanın bir yolu olarak görülmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2016). Görüşmeler bizzat aynı zamanda turist rehberi olan araştırmacı tarafından yapılmış, bununla birlikte ses kayıtları dinlenerek her biri ayrı ayrı Microsoft Word belgesine kaydedilmiş ve veri analizi için hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çözümlemeye ses kayıtları ayrı bir metin belgesi oluşturularak veri analizine hazırlanmıştır. Katılımcılar R1, R2, R3... (Rehber 1, 2, 3...) olarak isimlendirilmiş, ilgili yazın doğrultusunda temalar ve kodlar belirlenmiştir. Veriler, MAXQDA Analytics Pro 2020 programı yardımıyla içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. En çok ve en az vurgu yapılan kavram ve düşüncelerin belirlenmesinde ideal bir yöntem olan içerik analizinin (Kozak, 2017) temelinde, çok miktarda bulunan verinin anlamlı ve az sayıda kategoriye indirgenmesi, sayısallaştırılması ve daha anlaşılır hale getirilmesi bulunmaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2016; Merriam, 2013). Ayrıca yanıtların analizi, betimsel-yorumlayıcı analiz ile de desteklenmiştir. Betimsel-yorumlayıcı analizde gerçeğin neye benzediğini göstermek ve ona kavramsal eklemek araştırmacıların temel görevidir. Bu

analiz ile konuşmalar, anlatımlar, davranışlar, söylentiler, görüşme notları araştırmacı tarafından yorumlanarak sunulmaktadır (Sönmez & Alacapınar, 2014).

BULGULAR

“Doğal Kaynaklar” ve “Kültürel Kaynaklar” olmak üzere iki grupta toplanan temalar altındaki kodlar ve sıklıkları Tablo 3’te yer almaktadır. Tablo 3 incelendiğinde doğal kaynak tanımlarının sıklığının (f) 60, kültürel kaynak tanımlarının sıklığının (f) 84 olduğu görülmektedir. Kodlara ilişkin bulgulara Şekil 1 ve Şekil 2’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Turist Rehberlerinin Doğal ve Kültürel Kaynak Tanımlarına İlişkin Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Sıklık (f)
Doğal Kaynaklar	Çekicilik Unsuru Olmaları	7
	İnsanların Faydalandığı Kaynaklar Olması	6
	İnsan Eli Değmeden Oluşmuş Olmaları	7
	Doğal Güzellikler Olmaları	20
	Sürdürülebilir Olmaları	3
	Doğal Oluşum Olmaları	17
	Toplam	60
Kültürel Kaynaklar	Yazılı Olmayan Toplumsal Kurallar Olmaları	8
	Kültürel Etkileşim Sağlamaları	6
	Tarihi Değere Sahip Olmaları	8
	Kültürel Aktarım Sağlamaları	10
	İnsan Eli Değerek Oluşmuş Olmaları	7
	Kültürün Mirası Olmaları	12
	Geçmişten Günümüze Bağ Kurmaları	10
	Günümüze Kadar Ulaşmış Olmaları	14
	Geçmiş Medeniyetlerin İzlerini Taşımaları	9
		Toplam

Şekil 1 incelendiğinde doğal kaynakların tanımlarında yer alan kodların tekrarlanma sıklığının sırasıyla “Doğal Güzellikler Olmaları” (f:20), “Doğal Oluşum Olmaları” (f:17), “Çekicilik Unsuru Olmaları” (f:7), “İnsan Eli Değmeden Oluşmuş Olmaları” (f:7), “İnsanların Faydalandığı Kaynaklar Olması” (f:6) ve “Sürdürülebilir Olmaları” (f:3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların kodlara ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Doğal Güzellikler Olmaları: Doğal kaynak denildiğinde katılımcıların bazılarının (f:20) aklına ilk olarak doğal güzellikler gelmiş ve tanımlarında yer aldığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar tarafından doğal güzellikler olarak ifade edilmesinin sebebi, soru içinde “doğal” kelimesinin geçmesi ve katılımcılarda çağrışım yapması olabilir. Katılımcıların bu kodu ifade eden görüşleri aşağıdaki gibidir:

R2: “...turistlerin görmek için talep gösterdiği doğal güzelliklerin tamamı doğal kaynaklardır.”; R34: “Ülkemizin sahip olduğu doğal güzelliklerdir.”; R63: “Doğal

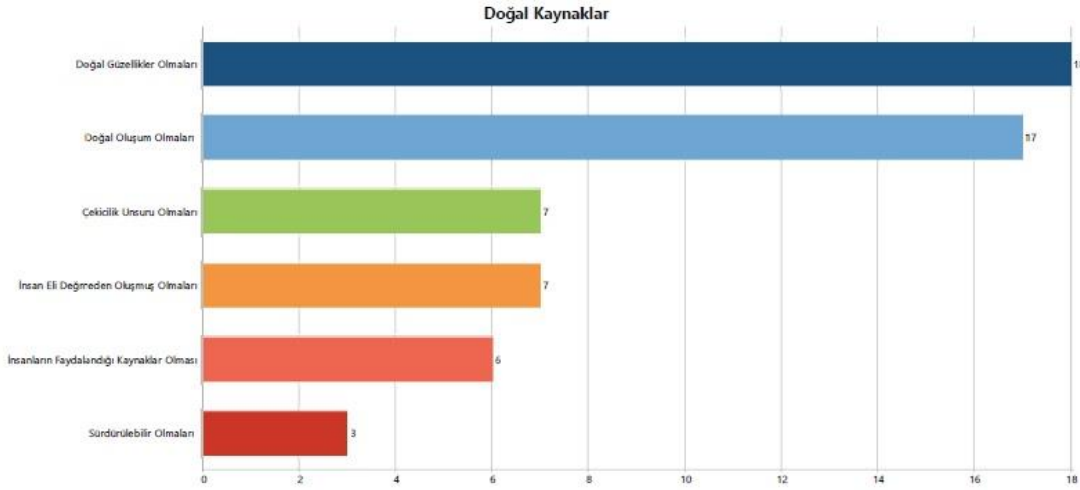
çevre, bulunduğumuz coğrafya, çevrenin fiziki şartları ve doğal güzellikler doğal kaynakları oluşturur.”

Doğal Oluşum Olmaları: Katılımcıların bazıları (f:17) doğal kaynakların doğal oluşum olduklarını ifade ederken, doğada kendiliğinden oluşmuş olmalarına ve organik tabanlı oluşlarına değinmiştir. Doğal kaynağa ilişkin soru sorulduğunda önce doğal kaynak olarak tabir edilen doğal oluşum alanlarının örnek verilmesi, bu durumu desteklemektedir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R13: “Coğrafi anlamda korunmuş, doğal oluşum olan kaynaklardır.”; R59: “Doğal kaynaklar organik tabanlı bir yer olup o bölgedeki beşeri hayatı da etkilemiş her türlü değerdir.”

Çekicilik Unsuru Olmaları: Katılımcıların bazıları (f:7) doğal kaynaklar sorulduğunda gerçekleştirdikleri turlardan örnekler vererek açıklamaya çalışmıştır. Bu doğrultuda katılımcılar, bizzat ziyaret gerçekleştirdikleri doğal kaynakları göz önünde bulundurdıklarından, onları turistik çekicilik unsuru olarak tanımlamış olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R49: “Herhangi bir bölgede tamamen kendiliğinden ortaya çıkmış olan ve turistik bir nitelik taşıyan, insanın ilgisini çeken ürün çeşitliliği olan doğal oluşumlardır.”; R53: “Turizm çekiciliği olan doğal oluşumlardır.”; R56: “Turistlerin görmek isteyeceği artı değer oluşturmuş cazibe merkezleridir.”

Şekil 1. Turist Rehberleri Tarafından Yapılan Doğal Kaynak Tanımları Grafiği

İnsan Eli Değmeden Oluşmuş Olmaları: Katılımcıların bazıları (f:7) doğal kaynakların insan eli değmeden oluşmuş olmalarını vurgulamıştır. Bu tanımlamanın yapılmasında kaynağın doğallığı akla gelmiş olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R28: “Doğanın bize bahşetmiş olduğu, bilhassa insan eli değmemiş olan kaynaklardır.”; R45: “El değmeden doğada var olmuş kaynaklardır.”

İnsanların Faydalandığı Kaynaklar Olması: Bazı katılımcıların (f:6) doğal kaynakları tanımlarken insanların faydalandığı kaynaklar olarak tabir etmesinin sebebi, günlük hayatta bu kaynakların insanların hayatlarını kolaylaştırdığı ve güzelleştirdiği düşüncesi olabilir. İnsanoğlu var olduğundan bu yana doğadan faydalanmıştır. Dolayısıyla sağladığı yarar bakımından katılımcılar tarafından değerlendirilmiş olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R21: “Ülkemizin sahip olduğu çevreye yararlı çevre dostu kullanıma açık insanların faydalanabileceği zenginliklerdir.”; R46: “Doğanın kendi ürettiği insanlarında faydalanabildiği görsele de hitap edebilen işlevsel olabilen oluşumlardır.”

Sürdürülebilir Olmaları: Kaynakların sürdürülebilir olması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, yeryüzünde yaşayan tüm insanların ortak sorumluluğudur. Günümüzde birçok kaynağın tehlike altındadır ve bu durumun gündemde yer almaktadır. Buradan hareketle katılımcıların bazıları (f:3) kaynaklar ile sürdürülebilirliği bağdaştırmış olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R1: “Sürdürülebilir, insanoğlunun doğrudan ya da dolaylı faydalandığı korunması gereken kaynaklardır.”

Şekil 2 incelendiğinde kültürel kaynakların tanımlarında yer alan kodların tekrarlanma sıklığının sırasıyla “Günümüze Kadar Ulaşmış Olmaları” (f:14), “Kültürün Mirası Olmaları” (f:12), “Kültürel Aktarım Sağlamaları” (f:10), “Geçmişten Günümüze Bağ Kurmaları” (f:10), “Geçmiş Medeniyetlerin İzlerini Taşımaları” (f:9), “Yazılı Olmayan Toplumsal Kurallar Olmaları” (f:8), “Tarihi Değere Sahip Olmaları” (f:8), “İnsan Eli Değerek Oluşmuş Olmaları” (f:7) ve “Kültürel Etkileşim Sağlamaları” (f:6) olduğu görülmektedir. Katılımcılar, kültürel kaynak tanımları yaparken ve kültürel kaynaklara ilişkin örnekler verirken somut ve somut olmayan kültürel kaynakları göz önünde bulundurarak cevap vermiştir. Katılımcıların somut ve somut olmayan kültürel kaynakların kavramsal ayrımını doğru bir şekilde yaptığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların kodlara ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir.

Günümüze Kadar Ulaşmış Olmaları: Katılımcıların bazıları (f: 14), hem somut hem de somut olmayan kültürel kaynakları göz önünde bulundurarak kültürel kaynakların günümüze kadar ulaşmış olmalarına sıklıkla vurgu yapmıştır. Bir tarihi yapıdan bir halk kültürü unsuruna kadar her kültürel kaynağın günümüze ulaşması düşüncesinin katılımcılar tarafından önemsenmesi, kültürel kaynakların ne denli önemli olduğu kanısını desteklemektedir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R10: “Geçmişten günümüze ulaşabilmiş eserlerimizdir.”; R39: “İnsanlar tarafından yapılmış günümüze kadar ulaşan eserler...Yaşanılan toplum veya gezilen bölge içerisinde geçmişten günümüze ulaşmış her şey kültürel kaynaktır. Kültürel kaynaklar sözlü olabilir, yazılı olabilir, bir eser olarak bırakılmış olabilir. Bir kazıda çıkarılmış figürde bir kültürel kaynak olabilir.”; R65: “Bölgelerde yaşayan insanların geçmişten bu güne kadar devam ettirdiği gelenek ve göreneklerdir. Yaşayan fark-

lı kültürlerin mozaïği de bir kültürel kaynaktır. Tarihin başlangıcından itibaren insanların oluşturduğu tarihi ve kültürel varlıklar. Geçmişten günümüze kadar gelen tüm tarihi yapılar.”

Kültürün Mirası Olmaları: Kültürel kaynakların kültür ile var olması ve iç içe olması oldukça doğal bir süreçtir. Katılımcıların bazıları (f: 12) kültürel kaynakları, kültürün bize kazandığı miras olarak tanımlamıştır. Kültürün varlığı sayesinde kültürel kaynakların şekil bulduğu düşüncesi katılımcılar tarafından desteklenmiş olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R11: “Kültürün bize mirasıdır.”; R48: “Somut ve somut olmayan diye ayırma gitmekte fayda var. Bunların içerisinde elle tutulur gözle görülür olan geçmiş uygarlıkların bize miras bıraktığı alanlar, diğer taraftan ülkemizde şu an da var olan görülmeyen birtakım uygulamalar bulunmaktadır.”

Kültürel Aktarım Sağlamaları: Katılımcıların bazıları (f:10) kültürün sürekliliğinin olduğunu göz önünde bulundurmuş ve kültürel kaynakların kültürel aktarım sağladığı yönünde tanımlar yapmıştır. Kültürel kaynakların, ortaya çıkışından bu yana kültürü besleyen ve kültürden beslenen bir kavram olduğu söylenebilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R21: “Ülkenin sahip olduğu geçmişten günümüze aktarılan ve o ülkeyi tanıtmakta kullandığımız kaynaklardır.”; R32: “O toprak parçasının kültürünü yansıtan ya da kültüründen doğmuş olan kaynaklardır.”

Geçmişten Günümüze Bağ Kurmaları: Bazı katılımcılar (f: 10), kültürel kaynakların dünü ve bugünü birbirine bağlaması ve dünden bugüne köprü görevi görmesi nedeniyle bu kaynakların geçmişten günümüze bağ kurduklarını düşündükleri söylenebilir. Kültürün belirli bir toplumda oluşup o toplumdan beslenerek sürdüğü düşünülürse, kültürel kaynakların geçmişi anlamada oldukça büyük faydasının olduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R4: “Değişmeden bozulmadan varlığını sürdüren, geçmişten günümüze bağ kurmayı sağlayan kaynaklardır.”

Geçmiş Medeniyetlerin İzlerini Taşımaları: Daha önce yaşamış olan uygarlıkların izlerini bugünde görmek muhakkak ki günümüz toplumlarının dikkatini çekmektedir. Katılımcıların bazıları (f:9) bu durumdan hareketle, kültürel kaynakların tanımını yaparken geçmiş medeniyetlerin izlerini taşımalarına değinmiş olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R13: “Geçmiş dönemlerde yaşayan medeniyetlerin bıraktığı izler.”; R34: “...Farklı medeniyetlerin kendi çağları içerisinde ihtiyaç dahilinde oluşturmuş oldukları ve bugün de halen günümüz insanların gezmeyi görmeyi tercih ettiği noktalar. Farklı medeniyetlerin bıraktıkları izler.”

Yazılı Olmayan Toplumsal Kurallar Olmaları: Katılımcıların bazıları (f:8) somut olmayan kültürel kaynaklar göz önünde bulundurularak bu tanımlamayı yapmıştır. Kültür içinde var olan ve devam ettirilen, toplumun her üyesi tarafından bilinen ancak yazılı olmayan kurallar her toplumda mevcuttur. Katılımcıların, özellikle turlarında bu yazılı olmayan kuralları vurgulamaları, turistlere bu kuralları aktarmaları, bu tanımın yapılmasının sebebi olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R31: “Somut ve somut olmayan kültürel değerler. Kültürel yaşantının içinde var olan tüm ritüeller.”; R35: “Bir topluma ait yazılı olmayan tüm kurallar, yaşantılar, ananeler, geleneklerdir.”

Tarihi Değere Sahip Olmaları: Katılımcıların bazıları (f:8) özellikle somut kültürel kaynakları göz önünde bulundurularak bu tanımlamayı yapmıştır. Tarihi yapıların ne derece önemli olduğu yapılan bu tanım ile anlaşılmaktadır. Özellikle tarihi yapıların bu tanım ile ön plana çıkarılmasının sebebi, katılımcıların turları esnasında tarihi yapıları sıklıkla ziyaret etmelerinden kaynaklanmış olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R1: “Belirli bir tarihi değeri olan kaynaklardır.”; R12: “Bir bölgede farklı kültürlerin bıraktığı tarihi açıdan önemli kültürel varlıklardır.”; R37: “Tarih ile bağdaştırılabileceğimiz bizden önce yaşamış olan ve günümüzde yaşadığımız topraklara ev sahipliği yapmış insanların bize bırakmış olduğu her şey. Kültürel kaynaklarda kültür ve tarih iç içedir.”

İnsan Eli Değerek Oluşmuş Olmaları: Doğal kaynak tanımı yapılırken insan eli değmemiş ifadesinin aksine kültürel kaynak tanımında insan eli değerek oluşmuş olduklarının ifade edilmesi dikkat çekmektedir. Katılımcıların bazılarının (f:7) bunu, somut kültürel kaynakları yani tarihi ve kültürel yapıları dikkate alarak cevapladığı düşünülebilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

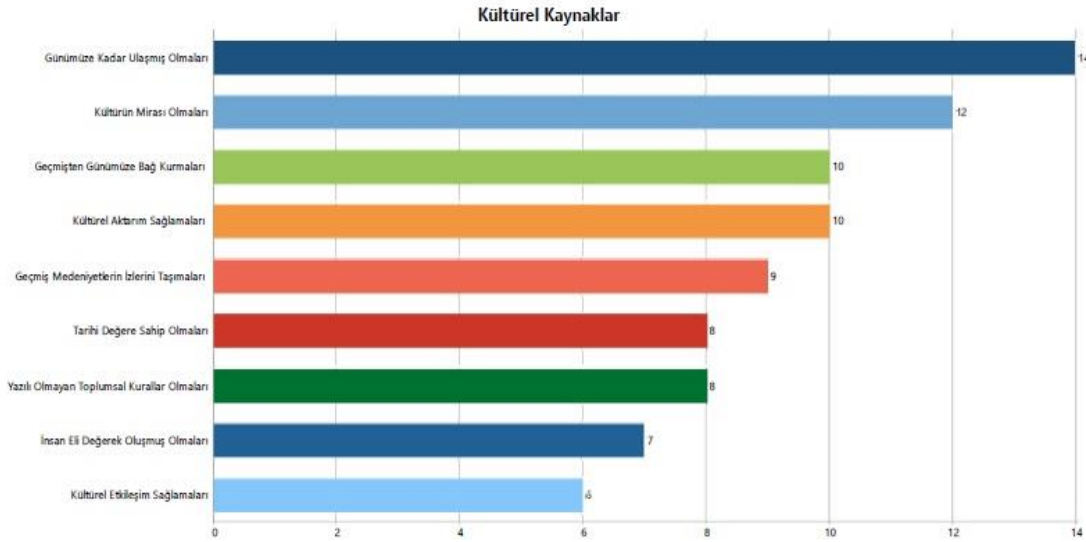
R11: “İnsan eli değmiş kaynaklardır.”; R26: “İnsan eliyle yapılmış bizden önce yaşamış kültürlerin bize sunduğu değerlerdir.”; R42: “İnsan eliyle yapılmış tüm varlıklar.”;

Kültürel Etkileşim Sağlamaları: Bir arada yaşayan her toplumun ve kültürün birbirinden etkilenmesi, etkileşim içinde olması kaçınılmazdır. Bazı katılımcılar

(f:6) kültürel kaynak tanımı sorulduğunda bu etkileşimi dikkate almış olabilir. Bu tanımda katılımcılar tarafından daha çok somut olmayan kültürel kaynaklar düşünülerek cevap verildiği düşünülmektedir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R14: “Belirli bir coğrafyada yaşayan medeniyetlerin birbirleriyle alışverişlerinden ortaya çıkan her şeydir.”;

Turist rehberleri ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucu ortaya çıkan doğal ve kültürel kaynak örnekleri tespit edilerek, veriler kelime bulutu analizine tabi tutulmuştur. Bu analiz örneklerin tekrar edilme sıklıklarına göre şekillenmekte olup merkeze yakın olan kelime en sık tekrar edilen kelime olmaktadır. Şekil 3’te turist rehberleri tarafından örnek verilen doğal

Şekil 2. Turist Rehberleri Tarafından Yapılan Kültürel Kaynak Tanımları Grafiği

R59: “Yaşanan coğrafyadaki insanların yaşadıkları coğrafya ile etkileşiminden ürettikleri her şey.”

kaynaklara ilişkin kelime bulutu yer almaktadır. Şekil 3 incelendiğinde katılımcılar tarafından en sık tekrarlanan kelimenin “Nehir” (f:16) olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Turist Rehberleri Tarafından Örnek Verilen Doğal Kaynaklara İlişkin Kelime Bulutu

“Nehir” dışında sırasıyla “Göller” (f:14), “Dağlar” (f:13), “Ormanlar” (f:13), “Şelaleler” (f:13), “Denizler” (f:12), “Su Kaynakları” (f:12), “Kapadokya Peribacaları” (f:10) ve diğer örnekler gelmektedir. Sık tekrar edilen örnekler kapsamında katılımcıların daha çok su kaynakları üzerinde durdukları söylenebilir.

en sık tekrarlanan kavramın “Antik Kentler” (f:15) olduğu görülmektedir. “Antik Kentler” dışında sırasıyla “Ören Yerleri” (f:12), “Camiler” (f:11), “Müzeler” (f:11), “Efes Antik Kenti” (f:10) ve diğer örnekler gelmektedir. Somut olmayan kültürel kaynak örneklerinin

Şekil 4. Turist Rehberleri Tarafından Örnek Verilen Kültürel Kaynaklara İlişkin Kelime Bulutu

Şekil 4'te ise turist rehberleri tarafından örnek verilen kültürel kaynaklara ilişkin kelime bulutu yer almaktadır. Şekil 4 incelendiğinde katılımcılar tarafından

sıklıklarının daha az olduğu görülmektedir. Sık tekrar edilen örnekler kapsamında katılımcıların daha çok somut kültürel kaynak unsurları üzerinde durdukları söylenebilir.

Tablo 4. Turist Rehberlerinin Kaynak Yönetimi Rolü Tanımlarına İlişkin Tema ve Kodlar

Ana Tema	Alt Temalar	Kodlar	Sıklık (f)	
Kaynak Yönetimi Rolü	Motive Edici Rolü	Çevreye Olan Olumsuz Etkileri Azaltma	5	
		Turistleri Olumlu Davranışa Teşvik Etme	4	
		Bilgi Aktarma	31	
		Zararı En Aza İndirgeme	11	
		Turist Davranışlarını Gözlemleme	5	
		Örnek Davranış Sergileme	7	
		Uyarıda Bulunma	8	
	Çevresel Yorumcu Rolü	Sorumlu Davranış Sergileme	Toplam	78
			Davranış Değişikliği Sağlama	5
			Çevreye Saygı Duyulmasını Sağlama	4
			Detaylı Anlatım Yapma	13
			Farkındalık Yaratma	10
			Sorumluluk Duygusu Aşılama	3
			Duyarlı Olma	7
			Yönlendirme	15
			Koruma	41
			Toplam	98

Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolü, “Motive Edici Rolü” ve “Çevresel Yorumcu Rolü” olmak üzere iki alt tema altında verilmiştir. Alt temalara ilişkin kodlar Tablo 4’te yer almaktadır. Tablo 4 incelendiğinde, motive edici role ilişkin tanımların sıklığının (f) 78, çevresel yorumcu role ilişkin tanımların sıklığının (f) 98 olduğu görülmektedir. Kodlara ilişkin bulgular, Şekil 5’te yer alan hiyerarşik kod-alt kod modelinde sunulmaktadır.

Şekil 5 incelendiğinde motive edici role ilişkin kodların tekrarlanma sıklığının sırasıyla “Bilgi Aktarma” (f:31), “Zararı En Aza İndirgeme” (f:11), “Uyarıda Bulunma” (f:8), “Örnek Davranış Sergileme” (f:7), “Sorumlu Davranış Sergileme” (f:7), “Çevreye Olan Olumsuz Etkileri Azaltma” (f:5), “Turist Davranışlarını Gözlemleme” (f:5) ve “Turistleri Olumlu Davranışa Teşvik Etme” (f:4) olduğu görülmektedir. Katılımcıların kodlara ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir.

Bilgi Aktarma: Bilgi aktarma turist rehberlerinin temel görevlerinden biridir. Katılımcıların bazılarının (f:31) rol tanımında bilgi aktarmaya yer vermesinin sebebinin bu temel görevden kaynaklandığı ve kaynakları korumanın en iyi yolunun onlara ilişkin bilgi aktarma olduğu düşünülebilir. Bir değeri anlamının ve ona sahip çıkmanın öncelikli şartının ona ilişkin bilgiye sahip olunması olduğu göz önünde bulundurulduğunda tekrarlanma sıklığının neden bu denli fazla olduğu anlaşılabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R4: “Öncelikle kaynakları doğru bir şekilde aktararak var olmasını ve yaşamasını sağlıyoruz. Bu kaynaklar insanlar tarafından bilinmediğinden ve ziyaret edilmediğinde belli bir süre sonra yok olmaya mahkûm olacaklar. Biz bu kültürel ve doğal kaynakları yaşatmaya devam ediyoruz.”; R10: “Mevcut kaynakları en doğru şekilde turistlere aktarabilmektir.”; R18: “Turist rehberlerinin mesleklerini icra ederken bu doğal güzellikleri bozmamak adına turistleri bilgilendirmek konusundaki sorumlulukları.”; R31: “...insanların bu kaynakları korumak konusunda eğitilmesi gerekir. Turist rehberi anlatıcıdır, koruyucudur, öğretmendir, aktarıcıdır.”; R48: “Rehberin bu kaynaklar konusunda bilgi sahibi olması ve bu kaynakları yönetebiliyor olması gerekir. Rehber bu kaynaklar konusunda ne kadar bilgili, bu kaynaklar konusunda ne kadar yorum yapabiliyor, var olan bilgisini nasıl sunabiliyor noktasında bu rol değerlendirilebilir.”; R49: “Öncelikle rehberlerin doğal ve kültürel kaynaklara hâkim olması, bunları eksiksiz aktarması ve böylelikle koruması gerekir.”

Zararı En Aza İndirgeme: Katılımcıların bazıları (f:11) rol tanımını yaparken; öncelikle zararın önüne geçilmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkarak, doğal

ve kültürel çevreye karşı oluşabilecek zararı en aza indirmeyi vurgulamıştır. Zararın önüne geçilmesinin, kaynakların var olduğu haliyle muhafaza edilmesinde ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında öncelikli yapılması gerekenlerden olduğu söylenebilir. Olabilecek zararın en aza indirgenmesi tanımı ile turist rehberleri, bu rol kapsamında üstlendikleri sorumlulukların öngörmüş, bu da rehberlerin role ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermiştir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R15: “Gidilen bölgede doğal ve kültürel çevreye zarar verilmesini önlemek.”; R54: “Gidilen alanı ziyaret sırasında o alana zarar vermemek turist rehberlerinin sorumluluğudur. Turistlerin gidilen çevreye yönelik zarar verecek davranışların önüne geçmek turist rehberlerinin tur esnasındaki görevlerinden biridir. Çevrenin kirletilmemesi, çiçeklerin koparılmaması, ağaçlara zarar verilmemesinin sağlanması turist rehberlerinin sorumluluğu olan konulardır.”; R56: “Doğal ve kültürel kaynakların turizm bağlamında nasıl son tüketiciyle buluşturulabileceği, bu kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanacağı ve turist tarafından da nasıl kullanılmasının dengelenmesi. Yani bir yandan kaynaklar doğal hayatını sürdürecektir bir yandan da henüz orada var olmamış insanlar o kaynağın çekiciliği sayesinde oraya gelecekler. Ve bu sürecin sorunsuz bir şekilde yönetilmesi ve turlar esnasında kaynaklara gelebilecek zararın en aza indirgenmesi ve korunmasından turist rehberi sorumludur.”

Uyarıda Bulunma: Turist rehberleri turları esnasında farklı çok sayıda role sahip olmaktadır. Turistleri bilgilendirmenin yanı sıra bu bilgilerin turistler tarafından kullanılıp kullanılmadığı da turlarda önemli unsurlardan biridir. Ziyaret edilen kaynağın belirli ziyaret kuralları olduğundan hareketle bazı katılımcılar (f:8), rol tanımına uyarıda bulunmayı eklemiş olabilir. Tur esnasında turistlere kuralları aktarmak, bu kurallara uyulmasını sağlamak ve uyulup uyulmadığını kontrol etmek; turist rehberlerinin bu rol tanımını içinde yer alabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R2: “Turistlerle birebir iletişimde sürekli biz olduğumuz için kaynakların korunması ilk olarak bize düşüyor. Uyarılarda da bulunabiliyoruz. Yere çöp atan bir turist gördüğümüzde bunu yapmaması gerektiğini söylüyoruz.”; R17: “Öncelikle sahada/alanda bizler olduğumuz için biz görüyoruz. Doğal ve kültürel değerlere zarar geldiğini gördüğümüzde örneğin yapıların üzerine çıkılması, bir objeye dokunulması, flaşla fotoğraf çekilmesi gibi durumlarda uyarılarda bulunuruz.”; R24: Turist rehberi doğal ve kültürel çevreye zarar verilmemesi için uyarılarda bulunur.”

Örnek Davranış Sergileme: Katılımcıların bazıları (f:7), turistlerin örnek davranış sergilemelerinin ör-

nek davranışı öncelikle başkalarında gözlemlemeleri ile mümkün olacağını vurgulamıştır. Örnek davranış sergilemeyi rol tanımına ekleyen katılımcıların sahada turistlere örnek olduğu, onları doğru davranışa teşvik etmede öncü olduğu izlenimi ortaya çıkmıştır. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R2: “...Öncelikle bu davranışı biz yapmamalıyız, örnek olmalıyız. Öncelikle biz örnek davranış sergileyeceğiz ve sonra turistlerden bu davranışı sergilemesini bekleyeceğiz. Eğer ben yerde gördüğüm bir çöpü çöp kutusuna atarsam bu da turistlere örnek bir davranış teşkil eder.”; R38: “Rehberlerin sözleri ve davranışlarıyla kaynakların korunması ve kollanmasına katkıda bulunması.”

Sorumlu Davranış Sergileme: Sahada görev alan; doğal ve kültürel kaynaklar ile iç içe olan, onları gezdiren, tanıtan ve yaşamasını sağlayan turist rehberlerinin bu kaynaklar konusunda sorumluluk hissetmesi ve sorumlu davranış sergilemesi meslek ve kaynaklar açısından son derece önemlidir. Buradan hareketle bazı katılımcıların (f:7) rol tanımlarında sorumlu davranış sergilemenin yer alması, rehberlerin kaynaklara karşı sorumlu hissetmesi ve bu doğrultuda sorumlu davranış sergilemesinin işareti olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R36: “Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolü çok büyük sorumlulukları da beraberinde getirir diye düşünüyorum. Bu kaynaklar bizim çalışma sahamız aynı zamanda. Bu kaynakların tüm yönetimi tek başına rehberlerde olmamakla beraber turistlerle birebir iletişimimiz olduğu için bize büyük bir görev düşmektedir. Yere çöp atılmaması, akarsuyun temiz tutulması, kilise içindeki ziyaretin uzun tutulmaması (nefesimizle bile freskler zarar görebiliyor) rehberlerin dikkat etmesi gereken konulardır.”; R49: “Rehberler aslında kaynakların bir nevi bekçileridir. Onların yaşaması, sonraki nesillere aktarılması açısından, her an sahada olan, onların içinde yer alan ve işini o bölgelerde yapmakta olan rehberlerin bekçisi olmak zorundadır.”

Çevreye Olan Olumsuz Etkileri Azaltma: Ziyaret edilen doğal ve kültürel çevrenin ziyaret esnasında olumsuz yönde etkilenmemesinin önüne geçmek turist rehberlerinin sorumluluğundadır. Katılımcıların bazılarının (f:5), rol tanımlarında çevreye olan olumsuz etkileri azaltmaya yer vermesi, gidilen çevrenin turistlerden etkilendiğini ve çevreye olan etkilerin azaltılması gerektiğini düşünmelerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca katılımcılar, sahada görev yaptıkları için aksaklıkları tespit etme konusunda öncü olduklarını ve bunları ilgililere bildirmekle yükümlü olduklarını ifade etmiştir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R41: “Turlar esnasında ziyaret ettiğimiz bölgelerde-

ki...zarar görmüş yapıların ilgili birimlere bildirilmesi konusunda turist rehberlerine düşen görevler.”; R52: “Rehberler turlarda misafirlerle en fazla vakit geçiren kişidir. Gözlemlerime dayanarak turistlerin rehberleri çok fazla gözlemlediğini söyleyebilirim. Bu anlamda gezilen yerlerin temiz kalmasında rehberlerin büyük bir rolü var. Bizler doğal ve kültürel çevrenin korunmasının sağlanması ile ilgili diğerlerinden bir adım öndeyiz. Rehberler turistlerin doğal ve kültürel çevreye olan olumsuz etkilerini azaltır.”; R60: “Turist rehberi ziyaret edilen doğa ve kültürel çevreyi anlatmakla kalmayıp aynı zamanda bu kaynaklara olan olumsuz etkilerin azaltılması ve hat-ta önüne geçilmesi konusunda sorumluluk sahibi olan kişidir.”

Turist Davranışlarını Gözlemele: Katılımcıların bazıları (f:5) gidilen doğal ve kültürel kaynağın ziyareti esnasında, kaynakların uğrayabileceği zararı engellemenin turist davranışını gözlemlemekten geçtiğinin farkındadır. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R15: “Gidilen bölgede turistlerin davranışlarını kontrol etmek.”; R49: “Sahada turistlerin davranışlarını gözlemlemem.”

Turistleri Olumlu Davranışa Teşvik Etme: Katılımcıların bazıları (f:4), turist rehberlerinin kaynak yönetimi rol tanımlarını yaparken turistleri olumlu davranışa teşvik etmeyi vurgulamıştır. Katılımcıların bu tanımı yapmaları, turistlerin farkında olmadan bulunulan doğal ve kültürel kaynağa/değere zarar verecek davranışta bulunmasını fark ettikleri anlamına gelebilir. Bu tür davranışların önüne geçmek için turist rehberlerinin turlar esnasında turistleri olumlu davranışa teşvik etmesi son derece önemlidir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R1: “Turistler bazen çime basılmaması gerektiğini düşünemiyor ve rehber bunu dile getirdiğinde bunun ne kadar önemli olduğu anlaşılıyor, bir sonraki ziyaretinde daha ihtimamlı davranıyor ve rehber turist davranışını motive ediyor.”

Şekil 5 incelendiğinde, çevresel yorumcu role ilişkin kodların tekrarlanma sıklığının sırasıyla “Koruma” (f:41), “Yönlendirme” (f: 15), “Detaylı Anlatım Yapma” (f:13), “Farkındalık Yaratma” (f:10), “Duyarlı Olma” (f:7), “Davranış Değişikliği Sağlama” (f:5), “Çevreye Saygı Duyulmasını Sağlama” (f:4) ve “Sorumluluk Duygusu Aşılama” (f:3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların kodlara ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir.

Koruma: Kaynak yönetimi rolü denildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (f:41) aklına koruma tanımı gelmiştir. Kaynak yönetimi yazını da incelen-

diğinde koruma tanımının sıklıkla tekrarlanması, karşılaşılması oldukça muhtemel bir durumdur. Rol tanımında korumanın yer almasının, katılımcıların doğal ve kültürel kaynakların önemini ve değerini bildiklerine işaret ettiği söylenebilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R9: “Turist rehberlerinin kaynak yönetimindeki rolü, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında üstlendikleri sorumluluktur.”; R21: “... Bu kaynaklar vasıtasıyla işimizi yapıyoruz. Dolayısıyla rehberlerin bu kaynakları doğru bir şekilde aktarması ve korumak için en ön saflarda olması gerekir. Bu kaynaklara biz sahip çıkmazsak kimse sahip çıkmaz.”; R24: “Ziyaret edilen bölgenin var olan kurallarının tatbik edilmesi turist rehberlerinin doğal kültürel alanları korunması ve korunmasına destek olması onun sorumluluğundadır.”; R27: “Doğal ve kültürel kaynakların korunmasında turist rehberleri sorumlu birer elçidir.”; R32: “Kaynakları korumak ve canlı tutmak bizim en temel görevlerimizden biridir.”

Yönlendirme: Katılımcıların bazıları (f: 15), kaynak yönetimi rol tanımlarında yönlendirmeyi vurgulamıştır. Katılımcıların yönlendirmenin üzerinde durmalarının sebebi, turistleri sahada, doğal ve kültürel çevrede kontrol altında tutmak, kaynaklar hususunda onlara yol göstermek ve turistlerin olası olumsuz eylemlerinin önüne geçmek olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R47: “Turistlerin sit alanlarında başına buyruk davranışlarına engel olarak üzerime düşen vazifeyi yerine getirmiş oluyorum. Turistlerin gidilen alana uygun davranışa yönlendirilmeleri rehberlerin sorumluluğudur.”; R49: “Turistleri yönlendirmede, onları doğru davranışa sevk etmede görev alır.”; R61: “Rehber doğal ve kültürel kaynaklara ayna olan kişidir. Kaynakları en iyi şekilde aktararak turist grubuna yol göstererek onları yönlendirir.”

Detaylı Anlatım Yapma: Turist rehberlerinin doğal ve kültürel kaynaklar hakkında detaylı bilgiye sahip olması, bu kaynakların turistler tarafından öneminin anlaşılmasını ve korunmasını sağlamaktadır. Buradan hareketle bazı katılımcılar (f:13), belirttikleri rol tanımlarında detaylı anlatım yapmaya yer vermiş olabilir. Katılımcılar, turistlere gidilen ve ziyaret edilen kaynak hakkında olabildiğince fazla anlatım yapmanın, bu kaynakların korunmasına yardımcı olacağı fikrini benimsemiş olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R42: “Gidilen yerin korunması gereken alanlar olduğunu ne kadar iyi anlatabilirdik doğal yaşamın devamlılığı sağlanmasını ne kadar iyi anlatabilirdik turistler bu varlıkları özel olduğunu korunması gerektiğini düşünecektir.”; R44: “... Örneğin gidilen yerde bir nehir varsa

bu nehrin o coğrafyaya getirdikleri nedir, bu nehre yapılacak müdahaleler neler getirir ya da neleri götürür bunları aktarmakla yükümlüyüm. Anlatımını yaptığım doğal ya da kültürel kaynakla ilgili bir risk varsa bunu tüm yönüyle gözler önüne sermek benim görevimdir.”; R63: “Doğal ve kültürel kaynakların devamlılığının sağlanması için turist rehberinin rolü önemli çünkü en ince detayına kadar bir ağaçtan bitki örtüsünden başlayıp oradaki yaşantı gelenekler geçmiş yaşantılar ve kültürel kalıntılar arkeolojik kalıntıların hepsini yönlendiren ve aktaran kişi turist rehberidir.”

Farkındalık Yaratma: Turistlerin gezilen doğal ve kültürel alan konusunda farkındalık kazanması, kaynakların devamlılığı açısından oldukça kritik bir önem taşımaktadır. Katılımcıların bazıları (f:10), rol tanımında farkındalık yaratmaktan bahsetmiştir. Katılımcıların farkındalık kavramını önemsemesinin altında, ancak farkındalık kazandırarak doğal ve kültürel kaynağın sürekliliği ve sürdürülebilirliğini sağlayabilecekleri düşüncesi yatabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R19: “Turistlerin turist rehberinin yorumlarıyla gezilen alan konusunda farkındalık kazanması. Turist rehberi olarak anlattığım soyut ya da somut kaynaklar konusunda turistlerin farkındalık kazanmasını sağlarım.”; R29: “Turist rehberleri farkındalık yaratarak doğal ve kültürel değerlerin devamlılığını sağlar.”; R43: “Turist rehberlerinin turistlere doğal ve kültürel kaynakların korunması konusunda farkındalık ve bilinç kazandırması.”

Duyarlı Olma: Duyarlı olma, doğal ve kültürel kaynaklara karşı hassas davranma ve kaynakların devamlılığını sağlama, o kaynakları ziyaret eden tüm ziyaretçilerin üstüne düşen sorumluluktur. Bazı katılımcıların (f:7), rol tanımlarına duyarlı olmayı eklemesi, hem katılımcıların duyarlı davranış sergilediğinin hem de turistlerin kaynaklara karşı duyarlı davranış sergilemelerine yardımcı olduklarının kanıtı olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R30: “Doğal ve kültürel kaynakları önemseyen rehber turlarında bu kaynakların önemsenmesini sağlayacaktır. Rehberler tam anlamıyla kültür aktarımı yapan kişilerdir.”; R41: “Turlar esnasında ziyaret ettiğimiz bölgelerdeki ören yerlerindeki tarihi eserlere, müzelerdeki eserlere, doğal kaynaklara karşı duyarlı olunması...konusunda turist rehberlerine düşen görevler.”

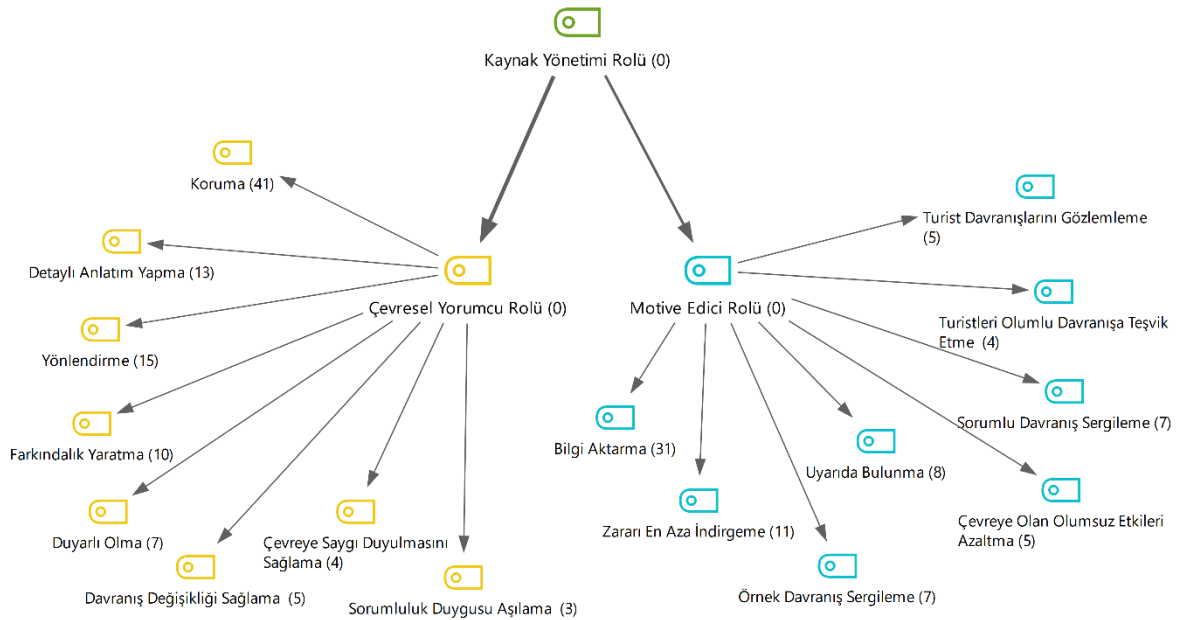
Davranış Değişikliği Sağlama: Turist rehberleri eğitici, öğretmen gibi roller üstlenerek turistlerin öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Turistlerin örnek davranışı benimseyip davranış değişikliğine gidebilmeleri, bu edindikleri davranışı kısa ve uzun vadede sergileme eğilimi gösterebilmeleri kaynak yönetimi yazınında ifade edilmektedir. Katılımcıların bazıları (f:5), rol ta-

nımında davranış değişikliği sağlamayı ifade etmelerinin sebebi, turları esnasında turistlerde bu tür davranış değişiklikleri görmeleri olabilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R55: “... Turistlerle en çok birebir iletişimde bulunan biz olduğumuz için turist davranışını etkilemede en etkili kişileriz.”; R63: “Kaynakların sürekliliğini sürdürülebilirliğini değerini turist rehberlerini belirler. Turist rehberi nasıl davranırsa turistin aklında o kalır ve onu uygular.”

sorumluluk duygusu aşlamayı ifade etmiştir. Bu da turist rehberlerinin gerekli sorumluluk duygusuna sahip olduğu ve turistleri de sorumlu olmaya yönlendirdiği söylenebilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R21: “Bu ülkede yaşıyorsak doğal zenginliklerimizin koruyucusu olmalıyız. İnsanlara da bu koruma bilincini aşılamamız lazım.”; R57: “Sahada daima bizler aktif görev

Şekil 5. Turist Rehberlerinin Kaynak Yönetimi Rolü Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Çevreye Saygı Duyulmasını Sağlama: Katılımcıların bazıları (f:4), rol tanımlarını yaparken çevreye saygı duyulmasını sağlamayı dile getirmiştir. Tur esnasında her ne olursa olsun turist rehberlerinin ziyaret edilen doğal ve kültürel kaynağa öncelikle saygı duyması, sonrasında saygı duyulmasını sağlama şarttır. Bu bağlamda katılımcıların doğal ve kültürel çevreye saygı duydukları ve saygı duyulmasını sağladıkları söylenebilir. Katılımcıların bu koda ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

R45: “Rehberlerin kaynak yönetim rolü mesleğe duyulan saygıyla da alakalıdır... Turist rehberlerinin doğal ve kültürel çevreyi doğru aktarması oraya saygı gösterilmesini de sağlayacaktır.”

Sorumluluk Duygusu Aşılama: Turist rehberlerinin sorumluluk bilinciyle hareket etmesi, kaynak yönetimi rolünün olmazsa olmazları arasında yerini almaktadır. Gerek turista rehberleri gerekse turistler sorumluluk bilinci ile hareket ettiklerinde, kaynakların gelecek kuşaklara aktarılması sorunsuz bir şekilde sağlanacaktır. Bazı katılımcılar (f:3), rol tanımında

alırız. Kaynakların korunması üzerimize yüklenen bir misyondur. Turistlere sorumluluk bilincini aşılacak bizlerin görevlerinden biridir.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada temel olarak turist rehberlerinin kaynak yönetimi rol tanımlarının belirlenmesi; turist rehberlerinin doğal ve kültürel kaynakları nasıl tanımladıklarının ve doğal ve kültürel kaynaklara yönelik verdikleri örneklerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma, turist rehberlerinin kaynak yönetimi rol tanımlarının neler olduğunun ve role ilişkin farkındalıklarının tespiti açısından önem taşımaktadır. Çalışmada turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolü “motive edici” ve “çevresel yorumcu” alt boyutları açısından ele alınmış, bu kapsamda turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne ilişkin farkındalıkları saptanarak, bu rolün meslek hayatında önemli bir yer taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma ile turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolünü oldukça fazla önemseydiği, bu rol ile doğal ve kültürel kaynakların korunması ve gelecek

kuşaklara aktarılması gerekliliğinin farkında oldukları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan turist rehberleri, doğal kaynakların tanımlarını yaparken, kaynakların özellikle doğal güzellikler olmalarına, doğal oluşum olmalarına, çekicilik unsuru olmalarına ve insan eli değmeden meydana gelmelerine vurgu yapmıştır. Turist rehberlerinin aklına sıklıkla bu ifadelerin gelmesi kaynakların “doğal” yönüne atıf yapıldığını göstermektedir. Devamında verilen örneklerde en fazla nehirlerin tekrar edilmesi de bu durumu desteklemektedir. Su kaynakları en fazla vurgulanan kaynakların başında gelmektedir. Turist rehberlerinin doğal kaynakları çekicilik olarak tabir etmelerinin sebeplerinin başında, sahada sürekli bu kaynak değerler ile içe içe olmaları ve bu kaynak değerler vasıtasıyla mesleklerini icra etmeleri gelmektedir. Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, turizm arzı olarak nitelendirilen doğal kaynakların var olmalarının ve devamlılıklarının sağlanmasının, mesleğin icrasında da oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Katılımcıların doğal kaynak örneklerinde çoğunlukla su kaynaklarının zikretmelerinin, turist rehberlerinin de öncelikli olarak su kaynaklarına verdikleri değeri ve önemi simgelediği söylenebilmektedir.

Turist rehberlerinin kültürel kaynak tanımlarında dikkat çeken noktalar, kültürel kaynakların; günümüze kadar ulaşmış olmaları, kültürün mirası olmaları, kültürel aktarım sağlamaları ve geçmişten günümüze bağ kurmaları olmuştur. Yapılan tanımlardan çıkarım yapmak gerekirse, genel olarak kültürel kaynakların devamlılığın turist rehberleri tarafından önemsendiği anlaşılabilmektedir. Kültürel kaynakların geçmişte var olmuş, bugün var olan ve gelecekte de var olması gereken kaynak değerler olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Yapılan tanımlar ve kültürel kaynak örneklerine bakılarak, turist rehberlerinin ağırlıklı olarak somut kültürel kaynak unsurlarını ele aldığı söylenebilmektedir. Antik kentler, ören yerleri, camiler ve müzelerin yoğunlukta tekrarlanması bu fikri desteklemektedir. Ancak turist rehberleri, somut ve somut olmayan kültürel kaynak unsurlarının ayrımını son derece doğru bir şekilde yapmış ve konuya ilişkin bilgi sahipleri oldukları yapmış oldukları açıklamalar ile anlaşılmıştır.

Kaynak yönetimi rolü; Weiler & Davis (1993) tarafından, turistlerin ziyaret ettiği alan hakkında farkındalık, takdir ve anlayış geliştirmesine yardımcı olma, kaynakların turistler tarafından düşünceli kullanımını sağlama ve turistlerin kaynaklar üzerindeki etkilerini en aza indirme amaçlarından yola çıkarak yazına eklenmiştir. Bu çalışmada da ilgili yazın temel alınarak (Howard ve ark., 2001; Randall & Rollins; 2005; Randall & Rollins, 2009; Weiler & Davis, 1993), turist

rehberlerinin kaynak yönetimi rolü iki alt tema (motive edici rolü ve çevresel yorumcu rolü) altında incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların turlar esnasında doğal ve kültürel kaynaklar konusunda farkındalık yaratması (de Lima, 2016; Weiler & Davis, 1993), turistleri olumlu davranışa teşvik etmesi ve çevreye olan zararı en aza indirmesi (Weiler & Davis, 1993) daha önce yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmada en fazla vurgu yapılan nokta, koruma faktörü olurken; turist rehberlerinin çevreye olan olumsuz etkileri azalttıklarını ifade etmeleri de Howard ve ark. (2001) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile benzer sonuçlar elde edildiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların doğal ve kültürel çevrenin anlaşılmasını ve takdir edilmesini sağlaması, çevre dostu davranış için turistleri motive etmeye yardımcı olması (Haig & McIntyre, 2002), turlar esnasında çevreye saygı duyulmasını sağlaması, uyarıda bulunması, örnek ve sorumlu davranış sergilemesi (Hu, 2007), turistlerin çevreye duyarlı olmalarını sağlaması (Randall & Rollins, 2009), turistler üzerinde davranış değişikliği sağlaması (Köroğlu & Güzel, 2014) daha önce yapılan araştırmaların sonuçları ile benzerlik taşımaktadır.

Sonuç olarak çalışmaya katılan turist rehberlerinin, sürdürülebilir turizm anlayışına sahip olan, kaynakların değerini ve önemini kavramış, hem kaynakları koruyan hem de kaynakların korunmasını sağlayan kişiler olduklarını söylemek mümkündür. Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolü tanımlarından yola çıkılarak, kavrama hâkim oldukları ve bu rol kapsamında üstlerine düşen görevlerin neler olduğunu bildikleri ifade edilebilmektedir. Turist rehberlerinin mesleklerini icra ederken doğal ve kültürel kaynakların devamlılığını esas aldıkları, bu kaynaklar vasıtasıyla mesleklerine devam ettiklerinin farkında oldukları, turizm faaliyetinin ve mesleğin devamı için kaynaklara ihtiyaç duydukları ve bu kaynakların gelecek nesillerin de hakkı olduğunu bildikleri söylenebilmektedir.

Araştırmanın sonuçları kapsamında birtakım öneriler sunulmuştur. Öncelikle turist rehberlerinin sahip oldukları mesleki rollerin teorik altyapısını bilmeleri ve mesleklerini icra ederken bu rol tanımlamalarından faydalanmaları gerekmektedir. Kaynakların sürdürülebilir olması özellikle içinde bulunulan süreç içerisinde oldukça büyük önem kazanmıştır. Turizm olayını sürdürürken kaynak değerlerin varlığının da sürdürülmesi, turist rehberleri tarafından kazanılması gerekli olan bilinçtir. Yalnızca mesleğin icrasını değil, turizmin işleyişini hatta yaşamsal döngüyü oldukça yakından ilgilendiren doğal ve kültürel kaynaklar hususunda sorumlu hissedilmesi ve turistlere sorumluluk duygusu-

nun aşılınması, turist rehberlerinin öncelikli görevleri arasında yerini almalıdır. Özellikle son zamanlarda oldukça büyük önem kazanan sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları eğitim, seminer, konferans vb. etkinlikler düzenleyerek farkındalık kazanılmasına yardımcı olmalı, TUREB ve bünyesinde yer alan meslek odaları hizmet içi eğitimlerle bu rolün meslekte ne derece önemli olduğu konusuna vurgu yapmalıdır.

Araştırmanın Teorik Katkısı

Araştırmanın turist rehberlerinin rollerini farklı açıdan ele almaya fırsat sunduğu görülmektedir. Araştırmada belirlenen alt tema ve kodlar, nicel araştırmalarda da kullanılabilir. Nitel yaklaşım sayesinde konuya ilişkin derinlemesine bilgi edinilmesiyle teorik alt yapıya katkı sunulduğu ifade edilebilmektedir. Kaynak yönetimi rolü mesleğin icrasında önem arz eden bir konu olmasına karşın, ilgili yazında yapılmış olan çalışmalar sayıca oldukça azdır. Bu hususta çalışmanın, turist rehberliği alanında teorik katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kavrama ilişkin geliştirilecek olan ölçek için ilk adımı oluşturmaktadır. Çalışma yazına kazandırılacak olan ölçeğin ilk basamağı olması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Uygulamaya Katkısı

Turist rehberlerinin kaynak yönetimi rolüne ilişkin farkındalıkları ve rol tanımlarında bu farkındalıklara yer vermiş olmaları, bu rolün yerine getirilmesinde ve mesleğin icrasında yol gösterici olacaktır. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin yapmış oldukları bu rol tanımları, mevcut durum tespiti vasıtasıyla tüm turist rehberlerine sahada yardımcı olacaktır. Doğal ve kültürel çevreye olan sorumlulukların bilinmesi, farkındalık kazanılması, kaynakların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması noktasında turist rehberlerinin birer görevi olmakla birlikte, sosyal sorumluluk bilincine ve sürdürülebilir turizm anlayışına da katkı sunacaktır.

Gelecek Araştırmalara Öneriler

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılarak yapıldığından, gelecekte yapılacak olan araştırmalar için temel alınabilir, gelecekteki çalışmalara kaynaklık edebilir. Çalışma Türkiye’de mesleğini icra eden eylemli turist rehberlerini kapsamaktadır. Kültürel farklılıkları ve farklı uygulamaları da tespit etmek açısından farklı milliyetlere mensup olan turist rehberlerine de uygulama yapılabilir ve sonuçlar karşılaştırılabilir. Ayrıca turist rehberleri açısından ele alınmış olan çalışma turist boyutuyla da ele alınarak turist bakış açıları belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, S. (2006). *Turizmde Rehberlik* (Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı), Ankara, Gazi Kitabevi.
- Ap, J. & Wong, K. K. F. (2001). Case Study On Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems, *Tourism Management*, 22 (5), 551-563.
- Aslan, Z. & Çokal, Z. (2016). Profesyonel Turist Rehberinin Kültürel Değerlere Katkısına İlişkin Turist Algılamaları, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (1), 53-69.
- Bahadır, M. (2013). Kovada Gölü Milli Parkı'nın Sürdürülebilir Yönetimi, *Eastern Geographical Review*, 18 (30), 287-309.
- Ballantyne, R. & Hughes, K. (2001). Interpretation in Ecotourism Settings: Investigating Tour Guides' Perceptions of Their Role, Responsibilities and Training Needs, *Journal of Tourism Studies*, 12 (2), 2-9.
- Beck, L., Cable, T. T. & Knudson, D. M. (2018). *Interpreting Cultural and Natural Heritage: For A Better World*, Urbana, United State, Sagamore-Venture Publishing LLC.
- Black, R. (2007). Professional Certification: A Mechanism to Enhance Ecotour Guide Performance. R. Black & Alice Crabtree içinde, *Quality Assurance And Certification in Ecotourism* (s. 316-336). Wallingford, Oxfordshire: CABI.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (20. Baskı), Ankara, Pegem Yayınları.
- Coccosis, H. (2008). Cultural Heritage, Local Resources and Sustainable Tourism, *International Journal of Services Technology and Management*, 10 (1), 8-14.
- Cohen, E. (1985). The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role, *Annals of Tourism Research*, 12 (1), 5-29.
- Çapar, G. & Yenipınar, U. (2017). Kültürel ve Doğal Mirasın Sürdürülebilirliğinde Turist Rehberlerinin Rolüne İlişkin Turist Algısı, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (38), 397-424.
- Dahles, H. (2002). The Politics of Tour Guiding: Image Management in Indonesia, *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 783-800.
- de Lima, I. B. (2016). Pivotal Role of Tour Guides For Visitors' Connection With Nature: Conceptual and Practical Issues, *International Journal of Humanities and Applied Sciences*, 5 (1), 18-22.
- Dunster, J. & Dunster, K. (1996). *Dictionary of Natural Resource Management: The Comprehensive, Single-Source Guide to Natural Resource Management Terms*, Vancouver, UBC Press.
- Ellis, S. M. (2011). "Intangible" Cultural Resources: Values Are In The Mind. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 156-171). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd. Publication.
- Ezenagu, N. & Iwuagwu, C. (2016). The Role Cultural Resources in Tourism Development in Awka, *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 5 (2), 1-12.
- Farrell, N. (2011). Historic Battlefields: Studying and Managing Fields of Conflict. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 298-318). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Glesne, C. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (A. Ersoy; P. Yalçınoğlu Çev. Ed.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş E., Pekerşen Y., Nizamlıoğlu H. F. & Ünüvar R. T. (2019). Konya İlinde Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Kültürel Mirasın Korunması ve Kullanımına Yönelik Yerel Halkın Görüşleri, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10 (Ek Sayı), 01-14.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm, Doğa Turizmi, Kırsal Turizm, Yayla Turizmi*, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Haig, I. & McIntyre, N. (2002). Viewing Nature: The Role Of The Guide And The Advantages of Participating in Commercial Ecotourism, *Journal of Tourism Studies*, 13 (1), 39-48.
- Holloway, J. C. (1981). The Guided Tour a Sociological Approach, *Annals of Tourism Research*, 8 (3), 377-402.
- Howard, J., Thwaites, R. & Smith, B. (2001). Investigating The Role of The Indigenous Tour Guide. *Journal of Tourism Studies*, 12 (2), 32-39.
- Hu, W. (2007). Tour Guides and Sustainable Development: The Case of Hainan, China, Unpublished Ph.D. Thesis, University of Waterloo, Canada.
- Hunter, W. M. (2011). Geographies of Cultural Resource Management: Space, Place, and Landscape. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 95-113). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Jansen-Verbeke, M. (2007). Cultural Resources and The Tourismification of Territories The Tourism Research Agenda: Navigating With a Compass, *Acta Turistica Nova*, 1 (1), 1-20.
- Jansen-Verbeke, M. (2008). Cultural Landscapes and Tourism Dynamics: Explorative Case Studies. M. Jansen-Verbeke, G. K. Priestley, & A. P. Russo içinde, *Cultural Resources for Tourism* (s. 125-144). New York: Nova Science Publishers, Inc.

- Jansen-Verbeke, M. & Lievois, E. (2008). Visiting Patterns In Historic Cityscapes: A Case Study In Ghent, Belgium. M. Jansen-Verbeke, G. K. Priestley, & A. P. Russo içinde, *Cultural Resources for Tourism* (s. 17-29). New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Karacaoğlu, S. & Yolal, M. (2019). Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülmesinde Turist Rehberlerinin Rolü, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (4), 833-847.
- Kızılırmak, İ. & Kurtuldu, H. (2005). Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 100-120.
- King, T. F. (2011). Introduction. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 1-10). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Kozak, M. (2017). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri* (3. Baskı), Ankara, Detay Yayıncılık.
- Koroğlu, Ö., Hacıoğlu, N. & Ulusoy, H. (2017). İnanç Turizmine Yönelik Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi Çerçevesinde Turist Rehberlerinin Rol ve Sorumlulukları, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (Özel Sayı-3), 1-12.
- Koroğlu, Ö. & Karaman, S. (2014). Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetlerinin Gelişiminde Toplum Temelli Doğal Kaynak Yönetiminin Önemi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (26), 95-106.
- Koroğlu, A., Koroğlu, Ö. & Sarıoğlu, M. (2007, 4-7 Mayıs). Türk Mutfağının Tanıtılmasında Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolüne İlişkin Ampirik Bir Çalışma. 1. Ulusal Gastronomi Sempozyumu ve Sanatsal Etkinliklerde Sunuldu, Antalya.
- Koroğlu, Ö. (2013). Turist Rehberlerinin İş Yaşamındaki Rollerini Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 91-112.
- Koroğlu, Ö., Koroğlu, A. & Alper, B. (2012). Doğaya Dayalı Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetleri İçerisinde Turist Rehberlerinin Rollerini Üzerine Bir İnceleme, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 131-139.
- Koroğlu, Ö. & Güzel, F. Ö. (2014). Visitor Perceptions of The Role of Tour Guides in Natural Resource Management and Sustainable Tourism, *International Journal of Advances in Management and Economics*, 3 (5), 1-8.
- Kurdoğlu, O. (2012). Kaçkar Dağları Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Doğal Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Leclerc, D. & Martin, J. N. (2004). Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists' Perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28 (3-4), 181-200.
- McManamon, F. P. (2003). The Protection of Archaeological Resources in The United States: Reconciling Preservation With Contemporary Society. F. P. McManamon & A. Hatton içinde, *Cultural Resource Management In Contemporary Society Perspectives on Managing and Presenting the Past* (s. 40-54). London: Routledge.
- McManamon, F. P. & Hatton, A. (2003). Introduction: Considering Cultural Resource Management in Modern Society. F. P. McManamon & A. Hatton içinde, *Cultural Resource Management In Contemporary Society Perspectives on Managing and Presenting the Past* (s. 1-19). London: Routledge.
- McNally, M. D. (2011). Religious Belief and Practice. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 172-202). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2009 yılında yayımlanmıştır)
- Morse-Kahn, D. (2011). History as a Cultural Resource. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 128-140). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Pereira, E. M. & Mykletun, R. J. (2012). Guides As Contributors To Sustainable Tourism? A Case Study From The Amazon, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12 (1), 74-94.
- Perley, B. C. (2011). Language as an Integrated Cultural Resource. T. F. King içinde, *A Companion to Cultural Resource Management* (s. 203-220). West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Philipp, S. F. (1993). Racial Differences in The Perceived Attractiveness of Tourism Destinations, Interests, and Cultural Resources, *Journal of Leisure Research*, 25 (3), 290-304.
- Poudel, S., Nyaupane, G. P. & Timothy, D. J. (2013). Assessing Visitors Preference of Various Roles of Tour Guides in the Himalayas, *Tourism Analysis*, 18 (1), 45-59.
- Priskin, J. (2001). Assessment of Natural Resources For Nature-Based Tourism: The Case of The Central Coast Region of Western Australia, *Tourism Management*, 22 (6), 637-648.

Rabotić, B. (2010, 06-08 May). Professional Tourist Guiding: The Importance of Interpretation For Tourist Experiences, Paper presented at 20th Biennial International Congress: New Trends in Tourism and Hotel Management, Opatija (Croatia), s. 1-11.

Randall, C. & Rollins, R. (2005, 17-20 May). Role Of The Tour Guide in National Parks, Paper presented at In Eleventh Canadian Congress On Leisure Research.

Randall, C. & Rollins, R. B. (2009). Visitor Perceptions of The Role of Tour Guides in Natural Areas, *Journal of Sustainable Tourism*, 17 (3), 357-374.

Ryan, C. & Dewar, K. (1995). Evaluating the Communication Process Between Interpreter and Visitor, *Tourism Management*, 16 (4), 295-303.

Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2014). Örnekendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 3.Baskı), Ankara, Anı Yayıncılık.

Şahin, K. & Yılmaz, A. (2009). Samsun İlinde Doğal Kaynaklara Dayalı Turizm Arzı ve Planlanması, *Journal of International Social Research*, 2 (7), 218-231.

Tetik Dinç, N. (2019). Turist Rehberlerinin Rollerini. Ö. Köroğlu & Ö. Güzel içinde, *Kavramdan Uygulamaya Turist Rehberliği Mesleği* (157-190). Ankara: Nobel Yayın.

Toker, A. (2011). Kültür Turizminin Sürdürülebilirliğinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü: Ankara Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Topuz, A. (2006). Hemşirelerde Rol Çatışması ve Rol Belirsizliği, İş Stresi ve Aralarındaki İlişkinin Belirlenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Weiler, B. & Black, R. (2015). *Tour Guiding Research: Insights, Issues and Implications* (Vol. 62). Bristol, Buffalo, Toronto: Channel View Publications.

Weiler, B. & Davis, D. (1993). An Exploratory Investigation into The Roles of The Nature-Based Tour Leader, *Tourism Management*, 14 (2), 91-98.

Weiler, B. & Ham, S. H. (2001). Tour Guides and Interpretation. D. B. Weaver içinde, *The Encyclopedia of Ecotourism* (549- 563). Oxon, UK: CABI Publishing.

Yamada, N. (2011). Why Tour Guiding is Important For Ecotourism: Enhancing Guiding Quality With The Ecotourism Promotion Policy in Japan, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 16 (2), 139-152.

Yenipınar, U. & Eser, S. (2015, 12-15 Kasım). Sürdürülebilir Destinasyon Yönetiminde Turist Rehberlerinin Rolü. Çanakkale 16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara: Detay Yayıncılık, 818-

832.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, E. (2002). Entegre Doğal Kaynak Yönetimi ve Bir Çalıştay, *Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü Dergisi (DOA)*, 8, 1-30.

Zhang, H. Q. & Chow, I. (2004). Application of Importance-Performance Model in Tour Guides' Performance: Evidence From Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong, *Tourism Management*, 25 (1), 81-91.

Destek Bilgisi: Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projesi Birimi tarafından BAP 2020/022 numaralı proje ile desteklenmektedir.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm Akademik Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Balıkesir Üniversitesi 16.03.2020 tarihli 2020/2 toplantı sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: 1. Yazar = 50%, 2. Yazar = 50%,

Extensive Summary

Determination of Resource Management Role Definitions of Tourist Guides

Hasret ULUSOY*, Özlem KÖROĞLU

INTRODUCTION

The concept of role is important for tourist guides who have a great influence on building tourist experiences (Aslan & Çokal, 2016). In the literature, it has been emphasized that tourist guides undertake roles such as educator, fountain of knowledge, ambassador, diplomat, group animator, group leader or the person who disciplined the group, courier, consultant, guide, caregiver, translator, information transmitter, explainer, balance provider and organizer (Ap & Wong, 2001; Dahles, 2002; Holloway, 1981; Leclerc & Martin, 2004; Zhang & Chow, 2004). The roles of mentor and consultant were mentioned by Cohen (1985), but these roles were later renamed and the terms “leader” instead of guide and “mediator” instead of consultant were used (Köroğlu, 2013). The model, put forward by Cohen (1985) was developed by Weiler and Davis (1993), and the role of “resource management” was added to the model. Thus, it has become easier for tourist guides to reduce the impact of tourists on the region and to make changes in values for long-term protection (Howard et al., 2001).

Weiler & Davis (1993) have stated that tourist guides should focus on the environment as well as the group and the individual and added the role of “resource management” to be divided into two basic roles as “motivator” and “environmental interpreter”. The motivator role of the tourist guides has referred to “the behavior of the tourists to minimize the negative effects of the natural and cultural environment”, and the role of the environmental interpreter has referred to the “development, recognition and preservation of responsible tourist behavior in the long term through the interpretation of nature and heritage” (Black, 2007: 318; Çapar & Yenipınar, 2017: 403; Haig & McIntyre, 2002: 41; Howard et al., 2001: 33; Hu, 2007: 30; Pereira & Mykletun, 2012: 78; Poudel et al., 2013: 46; Rabotić, 2010: 1-2; Randall & Rollins, 2005: 2; Randall & Rollins, 2009: 359; Weiler & Davis, 1993: 97).

When the relevant literature is examined, the existence of studies on the resource management role of tourist guides draws attention (Howard et al., 2001; Köroğlu, 2013; Köroğlu, Köroğlu & Alper, 2012; Weiler & Davis, 1993). However, there has been no research encountered on how tourist guides define the resource

management role. From this point of view, it is thought that the study will contribute to the related literature and the development of the tourist guiding profession in the context of tourism sustainability.

METHOD

Single case-holistic design, one of the qualitative research methods, has been used in the research. In line with this design, the universe of the study has been consisted of active tourist guides, and among these, the sample of 65 tourist guides selected. Participants were reached by purposive sampling and snowball sampling methods. A semi-structured interview form was created based on the relevant literature within the framework of the research purpose. The data of the research were obtained by conducting in-depth interviews with the participants. Due to the current pandemic conditions, face-to-face meetings could not be held, instead phone calls were carried on.

RESULTS

It is seen that the frequency of natural resources definitions is (f) 60, and the frequency of cultural resources definitions (f) is 84. The frequencies of the codes in the natural resources definitions are as follows: “Natural Beauties” (f:20), “Natural Formation” (f:17), “Being an Attractive Element” (f:7), “Being Untouched by Human Hands” (f:7), “Being Resources that People Benefit from” (f:6) and “Being Sustainable” (f:3).

The frequency of the codes regarding cultural resources definitions are respectively “Having reached the present day” (f: 14), “Being Cultural Heritage” (f: 12), “Providing Cultural Transmission” (f: 10), “Connecting from Past to Present” f:10), “Having Traces of Past Civilizations” (f:9), “Having Unwritten Social Rules” (f:8), “Having Historical Value” (f:8), “Creating by Human Hand” (f:7) and “Providing Cultural Interaction” (f:6).

It is seen that the most frequently repeated word is “River” (f:16). Apart from “River”, “Lakes” (f:14), “Mountains” (f: 13), “Forests” (f:13), “Waterfalls” (f:13), “Sea” (f:12), “Water Resources” (f:12), “Cappadocia Fairy Chimneys” (f:10) and other natural resource examples have been disclosed. It is seen that the most frequently repeated word is “Ancient Cities” (f:15). Apart from the “Ancient Cities”, “Ruins” (f: 12), “Mosques” (f: 11), “Museums” (f: 11), “Ephesus Antique City” (f: 10) and other cultural resource examples come, respectively.

The resource management role of tourist guides is given under two sub-themes as “motivator role” and “environmental interpreter role”. The frequency of the motivator role definitions is (f) 78, and the frequency of the environmental interpreter role definitions is (f) 98.

* Corresponding author at: Balıkesir University, Tourism Faculty, hasretulusoy@balikesir.edu.tr

The frequencies of the codes related to the motivator role are respectively; “Transmitting Information” (f:31), “Minimizing Harm” (f:11), “Warning” (f:8), “Exhibiting Exemplary Behavior” (f:7), “Exhibiting Responsible Behavior” (f:7), “Reducing Negative Impacts on the Environment” (f:5), “Observing Tourist Behaviors” (f:5) and “Encouraging Tourists to Positive Behavior” (f:4). The frequency of the codes related to the role of environmental interpreter were “Protection” (f:41), “Orientation” (f: 15), “Detailing Narration” (f:13), “Awareness Raising” (f:10), “Being Sensitive” (f:7), “Changing Behavior” (f:5), “Ensuring Respect for the Environment” (f:4) and “Instilling a Sense of Responsibility” (f:3).

CONCLUSION

In the study, the role of tourist guides in resource management was discussed in terms of “motivator” and “environmental interpreter” sub-dimensions. In this context, it was determined that this role has an important place in professional life by highlighting the awareness of the role of resource management of tourist guides.

When it comes to natural resources, the first thing that comes to mind of tourist guides is “natural beauties and formations”. Supportively, the repetition of rivers in the examples given by the guides also strengthens this conclusion. It can be stated that the main reasons of tourist guides’ referring to natural resources as attractiveness are that they are constantly intertwined with these resource values in the field and that they can practice their profession through these resource values. As can be understood from the statements of the participants, it can be concluded that the existence and continuation of natural resources as tourism supply are also very important in during professional practice.

As a final deduction from the definitional statements, it can be understood that the continuity of cultural resources is considered important by tourist guides in general. It can also be concluded that cultural resources are such resource values that had been existed in the past, exist today, and need to be sustained in the future. Considering the definitions and examples related to cultural resources, it can be claimed that tourist guides mainly deal with tangible cultural resource elements. In this respect, the intense stress of ancient cities, ruins, mosques, and museums supports this claim. However, tourist guides have accurately made distinctions between tangible and intangible cultural resource elements as well as their explanations have revealed their knowledgeability on the subject.

As a result, it is possible to assert that participant tourist guides are the ones who have sustainable tourism understanding, comprehend the value and importance of resources, and protect resources. Based on the definitions of tourist guides’ resource management role, it can be stated that they have a remarkable grasp of the concept and know their duties within the scope of this role. It can be also said that tourist guides adopt the principle of continuity in natural and cultural resources while performing their profession. In addition, they are aware that they can only continue their work through these resources and need these for the future of tourism activities and tourist guide profession. Lastly, they know that these resources are also the right of future generations.